

LUNDS
UNIVERSITET

Politiker och digitalisering - hur går det?

En studie om hur politiker i en regionstyrelse tillämpat en påtvingad digital arbetsplats baserat på deras digitala kapital.

Asta Hulting & Josefina Sjöblom
Examensarbete i Digitala kulturer
VT 2020
Handledare Carin Graminius

Abstract

This thesis examines how forced digitized work has affected politicians in a regional board. Through interviews with elected politicians and observations of council meetings we have studied and analyzed the politicians' attitudes towards the forced digitized changeover. The digitalization that was forced due to the corona pandemic has been perceived differently and can be linked to the idea of digital immigrants and digital natives. Digital immigrants and digital natives speak the digital language differently, since the digital natives were born into a digital society and have it as their mother tongue, whereas the digital immigrants have been forced into learning it and speak with a dialect (Prensky, 2001). This study argues the need to define a complementary capital - the digital capital - to Bourdieu's earlier three (economic-, cultural- and social capital). We have investigated how it affects politicians who lack digital capital. Using Goffman's concept of dramaturgy, this thesis illustrates how there's been a change of the scripts in the working environment when the politicians have to learn new ways to behave and act in the digital rooms.

The thesis finds that most struggles related to the quick changeover towards digitalized work originate from the translation of physical methods and structures into digital. They have not been analyzed and adapted to what would best fit the new digital environment. The study shows that the lack of preparations towards a digitalized workplace is probably due to a structure built by digital immigrants for digital immigrants, who naturally find it challenging to use digital equipment. The thesis has also shown that most of our informants lack digital capital to fully benefit from the digital arena, resulting in difficulties translating their earlier working habits. This leads to lack of quality and lack of engagement towards their work. This study shows that various levels of digital capital create a distinction between individuals, where they no longer work under the same conditions.

Keywords: Digital capital, politicians, digital immigrant, digital natives, digitalized work environment, digital divide, digital society, corona pandemic.

Innehållsförteckning

Abstract	2
1. Introduktion	5
<i>Inledning</i>	5
<i>Syfte och frågeställningar</i>	6
<i>Disposition</i>	6
2. Bakgrund	8
<i>Begrepp inom regioners politiska arbete</i>	8
Regionstyrelse	8
Förtroendevalda och Kommunfullmäktige	8
Kommunallag	8
<i>Digital arbetsmiljö</i>	9
Riksrevisionen	9
Rekommendationer om arbete hemma	9
<i>Tidigare forskning</i>	9
Svenskarna och internet	9
Den digitala klyftan	12
Den prekariserade människan	13
<i>Definitioner</i>	15
Coronasäkrad	15
Digitala verktyg	15
Hybridmöten	15
Microsoft Teams	15
Zoom	15
Facebook Messenger	16
3. Teoretisk ram	17
<i>Kapital och det nya digitala kapitalet</i>	17
<i>Framträdandet och det tredje rummet</i>	20
<i>Digitala immigranter vs Digitala infödingar</i>	22
4. Metod	24
<i>Intervjuer</i>	24
Etiska aspekter	26
<i>Observationer</i>	26
Etiska aspekter	27
<i>Avgränsningar</i>	27
<i>Empiriskt urval</i>	28
5. Resultat och analys	30
<i>Konsekvenser av en digital omställning</i>	30
Coronapandemin och ett påtvingat hemarbete	30
Förberedelser inför en digital omställning	32
Saknaden av fysisk interaktion	33
Nya normer för genomförande av möten	36
Gränslöshet i arbetstiden	37
Fysiska konsekvenser	40
Förändrade arbetsroller	40

Dåligt anpassade arbetsmetoder	44
<i>Konsekvenser av variationen i nivåer av digitalt kapital</i>	46
Olika engagemang	46
Olika förutsättningar	50
6. Diskussion	56
Hämmande arbetsstrukturer för digitaliserat arbete	56
Den mentala inställningens kraft	57
Hur skammen legitimerar det digitala kapitalet	58
Korrelationen mellan prekaritet och lågt digitalt kapital	60
Nyanser av digitala immigranter	62
Bristen på studier i den tredje nivån av digitala klyftan	63
7. Slutsats och vidare forskning	64
8. Käll- och litteraturförteckning	67
9. Appendix	70
<i>Bilaga 1</i>	70
<i>Mall för intervjuförfrågan på mail:</i>	70
<i>Intervjufrågor för samtliga intervjuer:</i>	71

1. Introduktion

Inledning

För inte så längesedan var internet något nytt och främmande. Allt eftersom har den digitala miljön brett ut sig och internet omringar oss idag mer än någonsin. Det går inte längre att tala om digitala "saker" i samhället, det är snarare en fråga om att vi lever i ett *digitalt samhälle*. Tillgången till information och de kommunikationsmöjligheter som finns idag tar över alltmer, utan att vi alltid är medvetna om det. Plötsligt sitter vi med bankkontot på telefonen och att ta ut papperspengar från en automat minns vi knappt när vi gjorde senast. Föräldrar behöver tillgång till internet för att hålla koll på vad som händer för barnen i skolan, och för att boka en läkartid behövs ofta ett Bank-id. Den generationen som vuxit upp i den digitala eran reflekterar inte alltid över stora samhällsförändringar vad gäller den digitala utvecklingen, de är vana vid att produkter och tjänster kommer och går och de är vana vid att utvecklingen har dragit i en högre växel. För de som föddes innan det stora digitala genombrottet kan dock omställningen vara svårare. Hur den digitala omställningen har tagits emot har varierat, vilken kan ha sin förklaring i Prenskys (2001) teorier om den digitala immigranten och den digitala infödingen. Digitala immigranter är de som är födda innan den digitala tiden och som därför konstant måste anstränga sig för att förstå det nya språket, medan den digitala infödingen utvecklas i och förstår det digitala språket som ett modersmål (Prensky, 2001).

Under våren 2020 utsattes världen för ett digitalt prov: en pandemi begränsade mänskligheten från att umgås och arbeta i en fysisk miljö för att minska smittspridningen. Människor tvingades ställa- och tänka om, hur ska vi göra för att samhället fortfarande ska fungera? Undersökningar visar att med pandemin har det tillkommit många nya internetanvändare i Sverige. Vidare uppger undersökningar att det fortfarande finns 6 procent i Sverige som lever i totalt digitalt utanförskap samt att en av fem svenskar behöver hjälp med hur de ska ladda ner digitalt Bank-id (Andersson, 2020). Teorier visar på att det går att definiera ett nytt kapital, ett digitalt kapital, som baseras på individers nivåer av digital kompetens och digitalt utanförskap (Ragnedda & Ruiu, 2020).

För att kunna fortsätta driva samhället ställs frågan, hur kan vi genomföra arbetet med samma kvalitet utan att *fysiskt* träffa varandra. För vissa människor har det digitala distansarbetet

troligtvis varit lika självklart som ett fysiskt, men för andra har det känts som mer ansträngande. Runt om i Sverige har miljön på arbetsplatserna helt förändrats. Vissa hoppas på att det snart ska gå tillbaka till hur det var förut medan andra trivs med de nya villkoren. I februari 2021 släpptes en spaning i P3 Tankesmedjan i avsnittet ”Lokala politikernas digitala helvete” där radioprataren Moa Wallin spelar upp inspelade klipp av de lokala folkvalda politikernas kamp med att hålla sina fullmäktigemöten på distans (Ekman, 2021, 3 februari). Spaningen avslöjar tekniska svårigheter, frustration och konstanta avbrott av deltagare som inte lyckas åstadkomma det de vill. Denna spaning är något vi ska forska vidare i. Genom att studera folkvalda politiker vill vi ta reda på om det finns de som tidigare aktivt undvikit att digitalisera sitt arbete för att de inte känt sig bekväma med den digitala utvecklingen. Vad händer när människor som helt förlitat sig på att arbetet endast kan ske på ett vis, tvingas tänka om och göra annat? I vår studie argumenterar vi för att innehavet av ett lågt digitalt kapital kan vara avgörande för hur man uppfattar en omställning till digitalt arbete, vilket i sin tur leder till utanförskap i samhället.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur folkvalda politiker i en regionstyrelse anpassat sig till en påtvingad digital arbetsplats. Både utifrån deras digitala kapital samt i förhållande till kategoriseringen digital immigrant/ digital inföding. Genom att få en förståelse för hur de arbetade innan coronapandemins utslag, vill vi undersöka hur deras inställning och arbetsmetoder utförs i det nutida arbetet. Vidare ska vi studera om det finns en koppling mellan en svår omställning och ett lågt digitalt kapital.

Våra frågeställningar följer:

Hur ställer sig folkvalda heltidspolitiker till en omställning att arbeta digitalt?

Vad innebär det att inte ha ett tillräckligt digitalt kapital för en digitaliserad arbetsplats?

Disposition

För att skapa en överblick av vår studie kommer vi här att presentera en disposition över kommande kapitel. Föreläsningen av detta kapitel kommer avslutas med nyckelbegrepp för studien. Därefter går vi in på kapitel två som ger en bakgrund. Bakgrunden går igenom olika begrepp, definitioner och tidigare forskning, som underlättar läsningen och skapar en förståelse

för både det politiska arbetet, det digitaliserade arbetet och arbetet i stort under modern tid. Det tredje kapitlet introducerar vårt teoretiska ramverk, som kort redogör för de teorier vi använt oss av i vår analys. Kapitel fyra beskriver våra metoder för insamlad empiri samt hur vi arbetat med dem. I detta kapitel redogörs också för de avgränsningar vi gjort, etiska överväganden, samt en presentation av på vilka grunder det empiriska urvalet är baserat på. I kapitel fem presenterar vi vårt resultat och analys, där vi besvarar våra frågeställningar med både vår insamlade empiri samt teori. Det sjätte kapitlet innehåller sedan en djupgående diskussion av vårt framtagna resultat, samt idéer för vidare forskning. Kapitel sju erbjuder en sammanfattning och slutsats av vårt resultat och frågeställningar, tillsammans med slutgiltiga idéer för vidare forskning. Studien avslutas sedan med kapitel åtta och nio, där våra referenser och bilagor presenteras.

2. Bakgrund

Följande bakgrund är ämnad att skapa förståelse för några av de begrepp som används när vi talar om det politiska arbete som utförs i landets regionstyrelser. Vidare ges en redogörelse av förutsättningarna för den digitala arbetsmiljön, både generella och de som är direkt kopplade till det politiska arbetet.

Begrepp inom regioners politiska arbete

Regionstyrelse

En regionstyrelse är ett politiskt ledningsorgan som leder och samordnar regionens verksamhet. Regionstyrelsen utses av regionfullmäktige och består av ledamöter från alla regionfullmäktiges partier. Politikerna i regionstyrelsen arbetar i olika nämnder med specifika ansvarsområden. Hur fördelningen av nämnder ser ut i landet kan skilja då det är regionen själv som väljer vilka nämnder de vill ha. Nämnden ansvarar för den löpande verksamheten i regionen, förbereder ärenden åt fullmäktige och genomför de beslut som fullmäktige fattar. Exempel på nämnd som många regioner valt är hälso-sjukvårdsnämnden och kulturnämnden (SKR, 2020a).

Förtroendevalda och Kommunfullmäktige

Förtroendevalda är de ledamöter som ansvarar för beslut inom kommuner och regioner, främst inom sina förtroendeuppdrag. Den största delen av förtroendevalda arbetar som fritidspolitiker, det vill säga arbetar politiskt på sin fritid och inte som sin primära anställning (SKR, 2021b). Medborgare röstar var fjärde år fram förtroendevalda som kommer att sitta i kommunfullmäktige. Kommunfullmäktige är det största beslutande organet inom en kommun och beslutar om kommunens viktigaste frågor rörande dess medborgare (SKR 2021c).

Kommunallag

Hur regioner och kommuners verksamheter arbetar struktureras bestäms ur kommunallagen som hämtas ur regeringsformen. Kommunallagen är de lagar som en region och kommun måste följa i det politiska arbetet. Det är ett grundläggande regelverk som avgör hur den lokala självstyrelsen utövas. Det senaste utförandet av kommunallagen är från 2017 och innehåller 13 kapitel av regelverk som är avgörande för det politiska arbetet. Följs inte kommunallagen,

riskeras arbetets godkännande och kan behövas göras om på nytt (SKR, 2020d). I den senaste versionen tillades en lag (16 §) som möjliggör för distansarbete i fullmäktigeval. Med rubriken “Deltagande på distans” beskrivs att ett deltagande som sker digitalt ska vara likställt med ett fysiskt deltagande, i den mening att den deltagande politikern både kan synas och höras under hela processen (SFS 2017:835).

Digital arbetsmiljö

Riksrevisionen

Riksrevisionen genomförde 2016 en granskning av den offentliga förvaltningens digitalisering eftersom den svenska regeringen sedan 2015 har anammat en princip gällande offentliga förvaltningars hanterande av offentliga tjänster, vilket lyder ”digitalt först”. Det betyder att den digitala vägen ska vara det första alternativet i utvecklingen av offentliga tjänster. De tre huvudmålen av digitaliseringen för statsförvaltningen är 1) enklare vardag för medborgarna 2) öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet 3) högre kvalitet och effektivitet i verksamheten (Riksrevisionen 2016, s. 15–16).

Rekommendationer om arbete hemma

Den 16 mars 2020 gick folkhälsomyndigheten ut med en rekommendation om att alla som *kan, ska* arbeta hemifrån i Stockholmsregionen. Sedan dess har rekommendationen utökats till att omfatta hela Sverige och gäller lika länge som de allmänna råden för Sveriges coronastrategi, det vill säga till och med den 30 juni 2021, med reservation för ändring (Folkhälsomyndigheten, 2020).

Tidigare forskning

Under följande del kommer vi att presentera tidigare forskning som berör olika konsekvenser av digitalisering, både på människan i stort men också inom arbetet.

Svenskarna och internet

Internetstiftelsen är en oberoende, affärsdriven och allmännyttig organisation som ansvarar för Sveriges toppdomän .se samt verkar för att internet ska bidra positivt för människan och samhället. Årligen släpper Internetstiftelsen rapporter där de redovisar för svenskarnas

internetvanor, där huvudrapporten är “Svenskarna och internet” som är en sammanställning av hur varje års internetvanor sett ut och utvecklats. “Svenskarna och internet” är en av Sveriges största individundersökningar om internetanvändning. Eftersom varje år ser olika ut med olika teman i centrum, speglar rapporterna detta med olika typer av svarsmodeller. Exempelvis är rapporten för 2019 mer specifik i hur olika åldrar använder digitala verktyg och tjänster, medan rapporten för 2020 är mer övergripande på åldrar och mer specifik på olika målgrupper i form av studerande, arbetande och pensionärer. I rapporten från 2019 går det att utläsa tydliga mönster, att bara några år gör skillnad på användandet av olika kommunikationstjänster (Andersson, 2019). Hur många som använde chattfunktioner dagligen var 74 procent av åldersgruppen 26-35 åringar, 60 procent av 36-45 åringarna, 48 procent av 46-55 åringarna och 31 procent av åldersgruppen 56-65. På sociala medier som Facebook och Instagram fanns det största gapen mellan åldrarna 46-55 och 56-65, där den procentuella skillnaden var dryga 10 procent på båda applikationerna.

Speciellt för rapporten “Svenskarna och internet 2020” (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020) är att undersökningen kompletterades med ytterligare en datainsamling för årets tredje kvartal, för att kunna jämföra situationen före och efter starten av coronapandemin. Rapporten visar att det skett en ökning under pandemin i användandet av internet och sociala medier. En tredjedel av svenskarna uppger att de har börjat använda internet mer. Även de äldre har ökat sin internetanvändning och börjat använda sociala medier i större utsträckning inom användningsområden som e-handel och videosamtal med släktingar och vänner. Bland pensionärer går det också att se en ökad internetanvändning, där 7 av 10 internetanvändare som är 76 år eller äldre har använt någon digital vårdtjänst. Däremot är den äldre målgruppen fortfarande underrepresenterad på internet och är en av de grupper som har svårare med eller i större utsträckning finner ointresse i användning av internet. Samtidigt syns också ett ökat intresse, framförallt hos pensionärer som känner sig mer sociala av att ta lägga mer tid framför en digital skärm.

Den senaste rapporten har också samlat information om hur svenskarna upplevt att arbeta hemifrån. Andelen som arbetar hemifrån sedan pandemin har ökat markant. Bland de som arbetar hemifrån på heltid, har siffran ökat från 2 till 23 procent under pandemin. Bland de som arbetar minst hälften av tiden hemifrån har det gått från 5 till 29 procent. Inom den offentliga sektorn, som det politiska arbetet tillhör, har det skett en ökning på 18 procentenheter, från 18 till 36 procent, på de som har arbetat hemifrån. Av den totala skaran i Sverige som arbetat

hemifrån saknade minst hälften tidigare erfarenheter av hemarbete. Upplevelsen av hemarbete är att 38 procent tycker att det gått mycket bra, 45 procent tycker att det har gått bra, 10 procent varken eller, 6 procent ganska dåligt och 2 procent mycket dåligt. Rapporten tyder också på att de som har tidigare erfarenheter av att arbeta hemifrån statistiskt sett har haft en bättre upplevelse. När de jämför arbetstimmar före och efter hemarbete visar resultatet att de som arbetar inom offentlig sektor har ökat i arbetstimmar i högre grad än de i privat sektor. Inom offentlig sektor visar rapporten att 77 procent uppger att de har kunnat genomföra majoriteten av sina uppgifter hemifrån. När det kommer till videomöten och konferenser uppger nästan 9 av 10 att det har fungerat bra. De som är mindre nöjda tenderar att vara människor boende på landsbygden, arbetare och deltidsarbetande. Bland de som vill fortsätta arbeta hemifrån efter pandemin är de med tidigare erfarenheter mer positiva där siffran är 96 procent. De vill åtminstone arbeta hemifrån någon gång då och då. Bara 4 procent uppger att de inte vill arbeta hemifrån alls i framtiden. Bland de icke-erfarna vill 81 procent arbeta hemifrån någon gång då och då och 19 procent vill inte alls.

I delrapporten "Digitalt utanförskap" (Andersson, 2020) redovisas att närmare sex procent av den svenska befolkningen lever i digitalt utanförskap (de som sällan eller aldrig använder internet). Den visar också på att andelen som på grund av ointresse väljer att inte använda internet har minskat från 54 procent 2010 till 46 procent 2020. Dessa siffror talar för att svenskarna ser ett ökat behov av att vilja lära sig. Även om majoriteten av befolkningen på ett eller annat sätt är internetanvändare ser det dock olika ut i hur stor utsträckning olika grupper är internetanvändare. Delrapporten har studerat internetanvändandet mellan kvinnor och män där skillnaderna är ytterst små. Kvinnor som är internetanvändare ligger på 49 procent och män ligger på 51 procent, däremot finns det skillnader i användningsområden av internet, där kvinnor till exempel i större utsträckning använder sociala medier. Ett av de större gapen ser vi mellan de internetanvändare som har en högskoleutbildning, där siffran ligger på 57 procent medan internetanvändare med enbart grundskoleutbildning bara är 9 procent. Delrapporten jämför *dagliga användare* med *sällan- /ickeanvändare* där det av naturliga skäl finns ett större behov av hjälp hos de som använder internet mer sällan och gapet till de som använder internet dagligen är relativt stor. Vid denna jämförelse kan vi också läsa av att det är nästan exakt lika många dagliga användare (42 procent) som sällan- /ickeanvändare (40 procent) som arbetar inom offentlig sektor (exempelvis regionstyrelser). För studien sätter detta färg på hur potentiellt uppdelad den digitala kunskapen kan vara på de folkvalda politikernas arbetsplats.

På frågan om ”att be om digital hjälp” uppger en av fem svenskar (17 procent) att de behöver hjälp för att installera mobilt bank-id. Att få digital hjälp går också hand i hand med hur ofta man använder internet som i sin tur har avgörande effekt på hur delaktig man är i samhället. När det kommer till att be om digital hjälp visar rapporten att landsbygdsbor behöver mer digital hjälp än stadsbor, samt att det totalt bara är 1 av 10 som anger att de inte har behov av hjälp alls. Rapporten visar att de med behov av digital hjälp främst vänder sig till en partner eller barn samt att ålder är en betydande faktor till om man behöver digital hjälp. Ensamstående är i större behov av hjälp än de som är i en relation. Delrapporten baseras på insamlade data från första kvartalet 2020 och det går ännu inte att säga med säkerhet vilken påverkan spridningen av coronaviruset Covid-19 kommer ha haft på längre sikt. Vad som går att se är att digitaliseringen har ökat tempot. Det innebär ett ökat krav på befolkningen att bli mer digitala för att ha möjlighet att fortsätta använda viktiga samhällstjänster. Den pandemi som slagit ut över världen har visat på vilken fördel digitala tjänster kan ha men samtidigt har det blivit tydligt vilka konsekvenser det leder till för de som av olika skäl står utanför digitaliseringen.

Internetstiftelsens rapporter visar tydliga resultat på vilka som har tillgång till internet och ett påbörjat resultat på vilka som kan använda sina digitala verktyg samt hur ofta de använder dem. Det vi saknar i denna rapport är en skala på hur *väl* svenskarna kan använda sig av den digitala tekniken och hur många som kan utnyttja den till sin fördel, vilket i sin tur besvarar hur väl man kan delta i det nya informationssamhället, det digitaliserade samhället. Med vår studie vill vi besvara just den frågan genom att studera politiker som yrkesgrupp samt teoretisera det digitala kapitalet och analysera politikerns nivå av det. På så vis kan vi studera hur deras nivå av digitalt kapital påverkar deras arbetssituation.

Den digitala klyftan

Som Internetstiftelsens rapporter visar är siffran för hur stor del av den svenska befolkningen som använder internet hög, på hela 96 procent. Rapporterna visar även på stora skillnader i användandet av internet. Därför ser vi också ett behov av att studera litteraturen om den digitala klyftan för att få underlag för vilka faktorer som påverkar den ökning av klyftor mellan befolkningen som rapportens siffror visar på. En digital klyfta definieras av de uppdelningar i samhället som har skapats på grund av olika tillgångar till samt förutsättningar för digital delaktighet. Till en början definierades den digitala klyftan främst av skillnaden mellan de som

hade tillgång till digital media och internet och de som inte hade tillgång. Den digitala klyftan är dock mer komplex än så, och i takt med ett alltmer digitaliserat samhälle har fler klyftor tillkommit och gapen mellan skillnaderna har ökat. Att ha tillgång till datorer, telefoner och internetåtkomst är egentligen bara första steget för digital inkludering och givetvis nyckelfaktor, men samtidigt inte längre det stora problemet i Sverige. Som Internetstiftelsens rapporter visar är majoriteten av befolkningen idag online. Den stora klyftan pekar snarare på nivåerna av kunskap och förmågan att använda de digitala verktygen. Den digitala klyftan handlar först om ägandet av digitala verktyg och tillgång till internet. För att sedan kunna använda internet och nyttja det till sin fördel krävs kunskap att hantera verktygen. Innehav av digital teknik och kunskap om att använda internet betyder däremot inte total digital delaktighet. För att bli en konsekvent användare och ha möjlighet att vara delaktig i det digitala klimatet krävs därför vidare att användaren besitter en viss medie- och informationskunnighet. Denna kunnighet handlar om att veta hur de ska föra sig, vart de kan hitta relevant innehåll och hur de ska kommunicera (Creeber, 2009 s.123).

Den prekariserade människan

Vår studie handlar om människor i arbetet. För att ge en bild av hur vi påverkas av det förändrade arbetssättet ser vi det därför relevant att studera tidigare forskning som ger en förklaring till den moderna arbetssituationen. Den sociologiska teorin om *den prekariserade människan* handlar om en ny stor erfarenhet i mångas arbetsliv, nämligen en känsla av skörhet, ovisshet och utsatthet (Southwood, 2011). Att vara prekariserad syftar till att bära på en känsla av osäkerhet inför framtiden som är kopplad till en känsla av ovisshet i arbetet. Dessa känslor menar Southwood kommer från det moderna arbetsklimatets struktur som präglas av en strategiskt formad syn på arbetet som en flexibel och säker plats men som i själva verket är en fasad uppbyggd för att stärka arbetskraften. Han kallar det för "valfrihetens fernissa" (a.a., s.22). Den arbetande individen bryts ner till en produkt som ska producera mervärde för det kapitalistiska samhället, till den grad att strukturen inte ifrågasätts. Strukturen är så inpräntad att vi hamnat i ett läge där oron och osäkerheten är något som tas för givet (a.a., s.18). Dagens arbetsliv kännetecknar bland annat flexibla arbetsanställningar (exempelvis visstid och korttidsanställning), permanent förändring och stegrad konkurrens (a.a., s.17) vilket ger upphov till denna ovisshet. Att vara prekariserad kännetecknas också av att konstant vara förberedd på det oförutsägbara, att vara konstant tillgänglig och att dessutom vara beredd på att offra stora delar av sitt privatliv för att kunna möta arbetets förväntningar. Southwood

beskriver det som ett ut- och invänt och bak- och framvänt samhälle som omformar individen till ett subjekt. Det förändrar våra livsvillkor och det förändras oss själva. Utöver den otrygghet som arbetslivet planterar kommer också en bestående skuldsättning i det att hög utbildning i kombination med oregelbundna perioder av lågavlönade arbeten blir en ond cirkel som, ju längre tid den pågår, blir svårare att ta sig ur (a.a., s.21). Detta är ytterligare ett kännetecken för den prekariserade arbetssituationen där allt ansvar läggs på individen. En följd av det förflyttade ansvaret från samhälle till individ är en brist på empati eller förståelse för de fall där människors kompetenser och specificering inte längre kan nyttjas. Det moderna och konstant förändrade samhället resulterar dessutom i större konkurrens, vilket direkt tvingar människor till att specialisera sig och riskera att deras tidigare specificering i framtiden kan bli irrelevant. Människan hamnar i en utsatt position där många inte har råd att vara kräsna när de ska tacka ja eller nej till jobberbjudande. "Valfrihetens fernissa" speglar verkligheten där man istället börjar acceptera allt, även jobb eller arbetsuppgifter som man egentligen inte är lämpad för (a.a., s.22). Det kan handla om arbeten som befinner sig under den nivå av kompetens man egentligen besitter. Det kan också handla om att ta sig an arbeten trots att det ligger utanför den egentliga kompetensen. Man lägger ner extra arbete utöver sin arbetsdag, för att se till att skaffa sig den specialkunskap som behövs, på grund av rädsla att förlora sitt arbete. Detta arbete kallar Southwood för *emotionellt arbete*, eftersom det är oavlönat utan säkrad avkastning i slutändan. Southwood beskriver också hur den moderna arbetsmarknaden har integrerade performativa element för vilket han menar att arbetsplatsen kan liknas till en scen. De anställda blir scenkonstnärer som spelar roller anpassade efter vad arbetsplatsen efterfrågar (a.a., s. 38, 40). Allt detta har skapat en gränslöshet i tiden. Det saknas en gräns mellan tiden på arbetet och tid för privatliv. Digitaliseringen får en direkt följd på den prekariserade människan, eftersom det möjliggör en flexibilitet som ökar tillgängligheten till att arbeta överallt och därav även möjliggör ett intrång i privatlivet. Man lämnar aldrig jobbet utan bär med sig det hela tiden. Resonemanget om den prekariserade människan ser vi som relevant i en fördjupning och bakgrund för vår studie. Forskningen kommer att användas i vår studie för att studera hur kompetens blir irrelevant när den inte kan förmedlas, i fall den anställda inte kan använda de digitala verktygen som idag krävs för att kunna nyttja sin kompetens. Vårt argument är att människor känner bristande empati för de som inte är digitaliserade.

Definitioner

Coronasäkrad

I studien kommer vi att nämna begreppet *coronasäkrad* för de tillfällen som det innebär att människor umgås fysiskt utan att utsätta sig för risk att smittas av coronaviruset Covid-19, som har orsakat den pågående coronapandemin.

Digitala verktyg

I den här studien kommer vi att referera till digitala verktyg när det handlar om användandet av produkter som ger en åtkomst till internet och arbete online. Det omfattar inte att titta på TV, även om det är ett digitalt verktyg i visst mån, eftersom en TV inte kan utnyttjas för arbete och att kommunicera med andra internetanvändare. Exempel på digitala verktyg relevanta för denna studie är: smartpads, smartphones och datorer samt kommunikationsprogrammen Microsoft Teams, Zoom, mail och Facebook Messenger.

Hybridmöten

Ett *hybridmöte* definieras i denna studie som ett möte som har deltagare med både fysisk och digital närvaro. Det betyder att mötet har skapat en tillgänglighet för deltagare att koppla upp sig till mötet genom en digital länk oavsett var de befinner sig, samtidigt som det också finns möjlighet att vara i ett och samma rum fysiskt som andra deltagare.

Microsoft Teams

Microsoft Teams är ett digitalt program som möjliggör distansarbete. Det är ett program med digitala arbetsrum, med funktioner för videosamtal, webbsidor, chatt, workshops etc. Hur mycket man får ut av programmet beror mycket på hur mycket kunskap man besitter om programmet. Den vanligaste funktionen är att anordna videomöten och kalenderinbjudningar med gemensamma kalendrar.

Zoom

Zoom är ett videosamtals-program som används av många företag och myndigheter för både större och mindre möten och sammankomster.

Facebook Messenger

Facebook Messenger är en chattfunktion skapad av sociala medieplattformen Facebook som tillåter användaren att chatta med enskilda kontakter eller i grupp. Messenger har även funktioner som tillåter röst- och videosamtal.

3. Teoretisk ram

Under följande kapitel redogörs för de teorier som används i studien för att stärka de argument som förs i analysen. Först presenterar vi vår huvudteori och därefter två teorier som kompletterar huvudteorin med flera nyanserade perspektiv.

Kapital och det nya digitala kapitalet

Som huvudteori i vår studie använder vi oss av teorin om de kapital som skapar en distinktion mellan människor. Vi argumenterar även för behovet av att definiera ett nytt kapital, det digitala kapitalet. Därför använder vi oss av Bourdieus teoretiserande av tre olika kapital, tillsammans med Ragnedda och Ruius (2020) samt Parks (2017) teorier om det digitala kapitalet.

Den franska sociologen Bourdieu (1984) definierade en distinktion mellan människor baserat på deras förmåga att äga (genom att ärva eller ackumulera) olika former av kapital. Bourdieu tolkar begreppet kapital som en resurs som ger fördelar till den som äger det och något som går att samla på och som kan växa över tid. Distinktionen han beskriver refererar till den sociala ordningen som skapas baserat på människans tillgångar av de kapital som både är materiella och immateriella: ekonomiskt kapital, kulturellt kapital och socialt kapital. Det ekonomiska kapitalet mäter ens materiella tillgångar rent ekonomiskt, samt avgör människors ekonomiska position och förmåga att samla och utnyttja penningmarknaden. Det kulturella kapitalet mäter ens tillgångar till vetenskapen om hur man skall bete sig i olika scenarion och platser, vilket både handlar om kulturer i olika miljöer, utbildning och kunskap inom olika områden. Det sociala kapitalet mäter slutligen ens tillgångar i personkontakter, exempelvis ens kontaktnät, vilket blir avgörande i hur man tar sig in i olika fält (Bourdieu, 1984).

Kapital används och samlas på olika typer av *fält*, där olika kapital blir relevanta beroende på vilken fält man befinner sig i. Fältet har alltså regler och en egen logik, där det krävs kapital för att förstå reglerna och för att kunna gynnas av att befinna sig på platsen. Man behöver alltså redan äga kapital på vart fält för att lyckas ackumulera mer kapital. För att kunna ta sig in på ett nytt fält där man *inte* redan har kapital, kommer det därför krävas att man blir konsekrerad, det vill säga att någon som äger tillhörande kapital släpper in en i fältet (Bourdieu 1984).

Vilka fält man äger ett kapital inom, är till stor del bestämt genom hur man har socialiserats från början, vilket Bourdieu beskriver med att varje människa besitter ett *habitus*. Det är ens habitus som styr ens sociala intentioner och interaktioner. Det är människans habitus som avgör hur människan kommer handla i olika situationer och i sociala förhållanden. Den mäter människans erfarenheter och styr hur man tolkar omvärlden. Ens habitus har formats av de fält man redan rört sig i och det kommer vidare att forma vilka fält man i framtiden dras till. Med andra ord, de fält som man vuxit upp i kommer att vara avgörande för de val av fält man gör i framtiden, eftersom det är efter de fält ens habitus har formats.

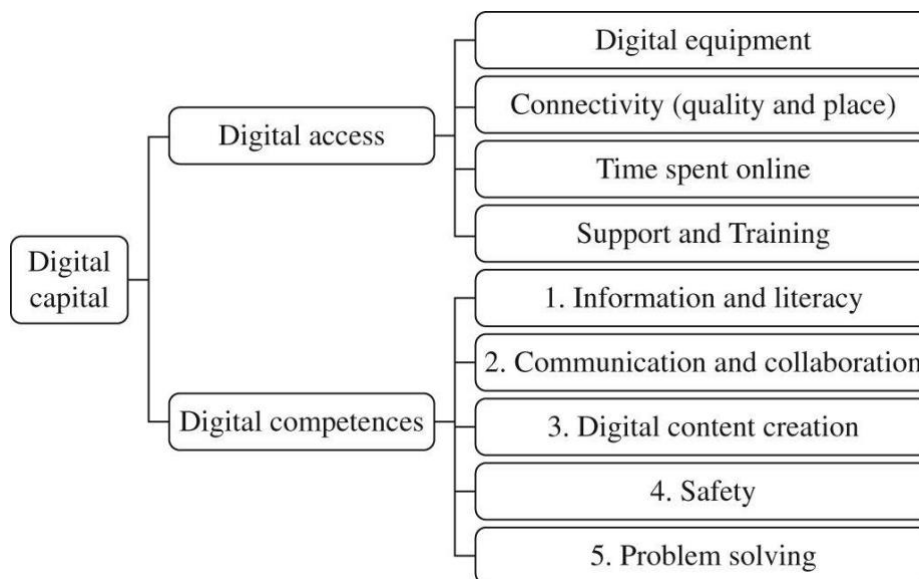
Enligt Bourdieu (1984) är individer positionerade i samhället baserat på deras volym och bredd av ägandet i de ekonomiska-, kulturella- och sociala kapitalen. Han menar också att inget av kapitalen är dominerande den andra, utan att det är en samling av flera kapital som skapar en placering i den sociala ordningen. Däremot är ett ägande av samtliga kapital avgörande för hur väl man kan delta och anpassa sig till samhället och olika gemenskaper.

Bourdieu (1984) teoretiserade klasskillnader och ojämlikheter i samhället i form av de tre kapitalen, det ekonomiska, kulturella och sociala kapitalet, i det pre-digitala samhället. Sedan dess har litteraturen främst hänvisat till att alla andra möjliga kapital inte står som egna särskilda, utan snarare som ett resultat av de tidigare definierade. Likaså har kritiken varit mot idén av det digitala kapitalet (Ragnedda & Ruiu 2020, s. 36). Däremot finns det de som argumenterar för att det i det digitaliserade samhället krävs ytterligare ett digitalt kapital för att mäta digitala olikheter, eftersom det nu har blivit så pass övergripande och en väsentlig del av alla områden i samhället (a.a., s. 15). Det krävs idag ett visst digitalt kapital för att kunna ta sig runt i vardagen, på samma sätt som det krävs att man äger ett visst ekonomiskt kapital. Vi anser det därför intressant att i denna studie argumentera för det digitala kapitalet som ett eget kapital.

Park (2017) har studerat kring det digitala kapitalet som ett nytt tillägg till Bourdieus kapital. Hon förklarar, liksom Bourdieu, kapital som en resurs som växer över tid. Kapital finns i fysiska föremål, som produkter eller byggnader. Kapital kan också ta form i det immateriella, i kunskap eller visdom (a.a., s. 68). För vårt arbete är det främst den immateriella formen som kommer beröras. Kapital är vanligtvis något vi människor exponeras för tidigt i livet och samlar sedan på oss bagage för att öka nivån av de olika kapitalen. Skillnaden med det digitala kapitalet är att det är något som många introducerats till senare i livet. Bourdieu har gjort försök att applicera tekniskt kapital i förhållande till det ekonomiska, kulturella och sociala vilket är

en bra ingång till det vi kallar digitalt kapital. Det tekniska och digitala kapitalet bör dock skiljas åt, eftersom de har olika innebörd (a.a., s. 72). Digital teknik är något som finns inbäddat i samtliga kapital-områden och definieras enligt Park som “individens digitala ekosystem som formar och styr hur en användare engagerar sig i digital teknik” (a.a., s. 72). Park använder begreppet kapital för att betona de positiva aspekterna av resultatet med digitalt engagemang. Begreppet ska stå som förklaring till varför vissa gynnas mer än andra av sin digitala användning och varför en del av sätten att använda internet och digitala verktyg/metoder leder till fler fördelar än andra. Hon menar att diskussionen om de digitala klyftorna till stor del ponerar att minskningar av klyftan skulle vara en social kostnad samt att regeringen skulle behöva betala resten för att befolkningen ska hinna ikapp och hamna på samma nivå. Som argument mot detta lyfter Park att vi snarare borde se på uppbyggandet av digitalt kapital som att det är en investering. Att de eventuella kostnaderna för stunden kommer att gynnas av utfallet i slutändan (a.a., s.9).

Vidare har Ragnedda & Ruiu (2020) studerat hur det digitala kapitalet är grundat i den *digitala klyftan*, som de har delat upp i tre olika nivåer: första nivån handlar om ojämlikheter i *fysiska tillgångar* till digitala verktyg, den andra nivån om ojämlikheter i tillgångar till *användandet* av digitala verktyg och den tredje nivån om ojämlikheter i vad som går att få ut av användandet (Ragnedda & Ruiu, 2020, s. 14). Ragnedda och Ruiu beskriver också hur det digitala kapitalet metaforiskt kan jämföras med en bro mellan de tidigare “offline” kapitalen (Bourdieu's ekonomiska, kulturella och sociala kapital) och kapitalen som nu utövas “online”, där de med högt digitalt kapital får ut mer av det nutida samhället (a.a., s. 50). Eftersom de menar att det digitala kapitalet står som ett eget kapital och inte som ett resultat av andra, blir det också mätbart, eftersom alla definierade kapital är ackumulerande och därav mätbara (a.a., s. 33). I sin teori har de därmed skapat en metod för att kunna mäta ett digitalt kapital. Hur det ska mätas har de ställt upp i en modell (se fig. 1), där det digitala kapitalet delas upp i två olika grenar med rörande element. Den ena grenen är *tillgång* och den andra *kompetens*. Tillgångens element är därefter en individs tillgång till a) digitala verktyg; b) anslutning (kvalitet eller 3G och plats); c) tid att spendera online och d) support och träning. Kompetensens element är individens kompetenser inom a) information och läskunnighet; b) kommunikation och samarbete; c) digitalt skapande; d) säkerhet och e) problemlösning. Ju fler punkter en individ täcker av dessa element, desto högre digitalt kapital kommer personen att ha (a.a., s. 62).

(Bilaga 1, Ragnedda & Ruiiu 2020, s. 62,)

Teorierna om det digitala kapitalet ger oss underlag för att kunna tolka och analysera informanternas digitala kompetenser samt hur väl de kan anpassa sig till en digitaliserad arbetsplats.

Framträdandet och det tredje rummet

För att kunna stärka teorierna om hur ett lågt digitalt kapital påverkar ens beteende och förståelse för olika miljöer, kommer vi använda oss av Goffmans (1959) socialpsykologiska teorier om människans socialisering och interaktion, som han jämför med ett framträdande. Detta för att det förtydligar hur det sker störningar när man inte har tillräcklig förståelse för miljön i en social situation, som likväl kan ske digitalt, vilket påverkar trovärdigheten i ens framträdande. Teorin om framträdandet är framtagen av Goffman (1959) och går ut på att människor kliver in i olika roller när de interagerar med varandra. Goffman beskriver det sociala livet som en teater, med olika manus och olika rekvisita och kulisser beroende på handling, roller och scenario. Det vill säga, alla roller har speciella karaktärsdrag som fungerar endast i sitt bestämda sammanhang och för att platsa in i varje rum krävs det att man kan anta olika roller (Goffman, 1959, s. 3). Den sociala ordningen har en förväntan på människan att agera på ett speciellt sätt och ifall man avviker från den väntade rollen sker det en störning, på samma sätt som om en skådespelare hade gått utanför manus, eftersom det är manuset som sätter riktlinjer för vad man ska säga och göra. Liknande har manuset en inramning, som beskriver området som framträdandet sker på, oavsett om det handlar om ett materiellt eller

immateriellt rum (a.a., s.13–19). På så sätt har vi olika miljöer där vi måste upprätthålla vissa roller, men vi har också miljöer där rollerna är mer avslappnade. Det förklarar Goffman med de *främre-* och *bakre regionerna*. Den främre regionen beskriver den plats där själva framträdandet sker, oavsett manus eller inramning. Den bakre regionen är därefter den plats där upplevelsen av att behöva kliva in i en roll inte är lika stark, utan en plats som går att slappna av i. Dessa platser är inte helt platsbundna, eftersom ett framträdandes inramning kan variera mellan att vara materiellt och immateriellt (i Goffmans termer på plats eller som en idé eller tanke, men som också kan tolkas som online eller offline), samt att ens hem kan vara den plats man slappnar av på men det kan också vara den plats man bjuder hem vänner till och skapar ett framträdande (a.a., s. 97–103). Därför kommer vi i denna studie använda oss av teorin för att försöka förklara hur man antar olika roller beroende på i vilket rum och region man befinner sig i, samt hur väl man blir bemött i rummet baserat på hur väl man kan anta rollen och har koll på rummets inramning och manus. Det gör vi genom att koppla teorin om framträdandet till vår huvudteori om det digitala kapitalet. På så vis kan vi analysera hur väl man läser av en digital inramning och hur det sedan påverkar ens framträdande online, eftersom vi argumenterar för att det påverkas av ens digitala kapital. Vidare, för att förtydliga de olika rummen och för att stärka Goffmans teorier, kommer vi att inkludera Oldenburg och Brissetts (1982) teori om ‘The third place’ (på svenska: det tredje rummet), samt Lindgrens (2017) utveckling av den. Med teorin och begreppet “det tredje rummet” vill de frambringa vad de trodde att människan saknade, en plats utanför hemmet och arbetsplatsen som kunde förse individen med ett större mått på känslan av helhet och särskiljningsförmåga. Oldenburg & Brissett definierar hemmet som det första rummet och arbetsplatsen/skolan som det andra rummet. Det tredje rummet menade de kunde vara sådant som bibliotek, kaféer, gym eller en park. Tanken med det tredje rummet var inte att det skulle användas för att fly från familjen och krav i det alldagliga livet, utan att ge en plats för socialisering med andra människor (Lindgren 2017, s. 90). Oldenburg & Brissett beskriver det tredje rummet som en öppen plats och med en egenskap som det första och andra rummet ofta saknar, en oförutsägbarhet och mångfald. Det går inte att förutse vem som kommer befinna sig i det tredje rummet eller vilken kemi som kommer skapas av en slumpmässig blandning människor. Senare studier har använt teorin för att förklara det tredje rummet som ett svar av en online plats. Simon Lindgren (2017) kopplar det tredje rummet till ett *online community*. Lindgren beskriver att originalteorin formades i slutet på 1980-talet på grund av en rädsla för samhällsförändringar (globalisering, mobilitet, generationsskifte) och att utvecklingen av media skulle orsaka nedgång i samhällsengagemanget. I denna diskussion inkluderas också begreppet pseudo-community, för

att förklara en syn på hur mediala kontakter mellan människor skulle vara opersonliga (a.a., s.91). Samtidigt beskriver Lindgren hur teorier om en online community ofta argumenterar för att det finns stora möjligheter att bygga upp nära relationer med människor online, utan att de har träffat varandra. Dessa argumentationer förklarar också hur online communities kan uppnå en känsla av att vara på en plats (a.a., s.92). I vår studie kan vi därför argumentera för att Oldenbrug och Brissetts tre rum kanske är en förlegad syn som behöver belysas från en ny synvinkel. Både för att sociologernas perspektiv är sexistiskt när de menar att det tredje rummet är ämnat för männens behov av sociala sammanhang utanför hemmet (a.a., s. 91) men också för att vi utifrån vårt intervju-material kan se tendenser av hur de tre rummen, framförallt det senaste året, flyter ihop. Det blir därför intressant att utforska hur Lindgrens resonemang om internet som det tredje rummet och interaktionen där påverkas av en förening av de tre olika rummen. Oldenbrug och Brisett förespråkar det tredje rummet som platser utanför hemmet och arbetet. Det tredje rummet ska vara platser för att fly från krav, men framförallt som platser för människor att mötas och "njuta av varandras sällskap". Det betyder därför att mötas på en offentlig plats i arbetssammanhang inte kan räknas till det tredje rummet. I dagens samhälle är det därför svårt att avgöra vilka platser som helt förverkligar det tredje rummet. Går vi in på ett café eller en bar idag sitter troligtvis någon med en dator och arbetar över lunchen. Tittar vi oss omkring i parken går förmodligen någon runt med telefonen och tar ett jobbsamtal eller svarar på ett mail. Den dynamik som Oldenburg och Brissett menar krävs för det tredje rummet finns inte där. Inga konversationer mellan människor, inga lättsamma samtal eller människor som förenas endast för nöjets skull (a.a., s. 269). Vad som räknats som det tredje rummet har genom tiden sett olika ut och idag kan vi se hur den sociala interaktionen tar plats i det digitala. Med pandemin har inte bara arbetet digitaliserats utan hela det sociala samspelet. Hemmet, arbetet och frizonen för att fly från kraven och bara få vara, har fått ta plats i samma rum. Teorin är relevant för studien eftersom vi ser en tendens av att känslan av tre separata rum fortfarande finns djupt inpräntad hos gruppen digitala immigranter, vilket kan besvara en problematik i särskiljningen och tolkningen av digitalisering.

Digitala immigranter vs Digitala infödingar

SE ÖVER FORMULERING SÅ ATT DET INTE MISSUPPFATTAS TILL VANLIGA IMMIGRANTER
Undersökningen från Internetstiftelsen om svenskarnas internetvanor visar på att en större del av de som har svårare att förlika sig med de digitala förhållningssätten tillhör en äldre målgrupp (Andersson, 2020). Det kan översättas till att de besitter ett lägre digitalt kapital som är orsaken

till att de har svårare att lära sig de nya tillvägagångssätten. Därför gynnas studiens huvudargument av en förklaring där vi kan sätta ord på uppdelningen mellan de yngre och äldre i förhållande till att bli digitala medborgare. Det kan vi göra med Prenskys (2001) begrepp *digital immigrant* och *digital inföding (digital native)* som liknar det till situationen att behöva lämna sitt hemland och plötsligt förlika sig med en ny plats, nytt språk, nya normer och kulturella skillnader. Teorin diskuteras i en jämförelse med hur skillnaderna ser ut mellan de som kommer till ett nytt land redan som barn och får lära om i tidig ålder, respektive de som måste ställa om i vuxen ålder.

Digitala immigranter (Digital immigrants) är den gruppen människor som inte är födda i den digitala världen men som senare in i livet introducerats till denna värld och antingen fascinerats av den och velat lära sig, eller som tvingats in i den. Prensky menar att digitala immigranter inte har samma förståelse för det digitala som för den gruppen människor som haft den digitala världen tillgänglig sedan barnsben. Det kan liknas vid en familj som migrerar från ett land till ett annat. Vissa anpassar sig lättare än andra, men de flesta har alltid kvar en dialekt eller brytning från tidigare land, miljö, språk etc. En fot finns alltid kvar i det som lämnats. På samma sätt gäller detta för den digitala världen. Digitala immigranter kan antingen ha lätt eller svårt att anpassa sig, men de kommer aldrig vara fullt bekväma eftersom de digitala tillvägagångssätten är något nytt och något som ska läras in i vuxen ålder.

Med *Digital inföding (Digital natives)* menar Prensky den generation som är födda i det digitala samhället; de barn och ungdomar som vuxit upp med internet och den konstanta uppkopplingen. Denna generation har en helt annan vana att föra sig på nätet, tillämpa nya produkter, program och tjänster, samt har ett utvecklat tänkande som inte kommer naturligt hos de som Prensky kallar digitala immigranter. Digitalt infödda har därför utvecklat ett tänkande som sitter över digitala immigranternas förmåga, de har utvecklat en förståelse för ett språk som är helt nytt. Det skildras därför ett tydligt gap mellan de två olika generationerna och deras kapacitet att anpassa sig, vilket i vår studie hjälper analysen i hur olika individer har olika inställningar till en digital omställning.

4. Metod

Följande avsnitt innehåller först en presentation av vilka metoder som använts för att få fram vårt empiriska material samt etiska ställningstaganden. Därefter presenteras de faktorer som varit motiv för vår avgränsning av det empiriska materialet. Slutligen ges en motivering för valet av empiriskt material.

Intervjuer

Som primär kvalitativ metod har vi använt intervjuer. Fägerborg (2011) definierar intervju som ”en kommunikationsform där någon berättar och besvarar frågor som ställs av en annan person och där det sagda registreras i någon form” (Fägerborg, 2011, s. 88). Mötet med informanten görs i syfte att nå dennes kunskaper inom det tänkta området. Här finns utrymme för följdfrågor men också att låta den intervjuade utveckla sina egna tankar och följa dennes reflektioner som kommer upp i samband med samtalet (a.a., s. 89). Vår valda målgrupp för intervjuerna är ledamöter och ordförande för en regionstyrelse i Sverige. Varför denna målgrupp valdes är för att vi ville intervjua de politiker som arbetar med politik på heltid, vilket samtliga ledamöter i regionstyrelsen gör. De valda informanterna har vi kontaktat genom de mailadresser som finns tillgängliga på regionens hemsida. I ett mail som gick ut privat till samtliga heltidsarbetande i regionstyrelsen skickade vi en förfrågan om deltagande i en intervju där vi förklarade kort om vår studie, våra frågeställningar och deras roll i insamlingen av insikter. Vi skickade ut mail till tolv ledamöter, en ordförande, en 1:a vice ordförande och en 2:a vice ordförande. Vi fick svar från åtta folkvalda politiker varav sex av dem tackade ja. Två svarade men tackade nej och resterande fick vi inte svar från. De som tackade nej var två män, varav en av männens sekreterare förde mailkonversationen. Genom mailkontakt bokade vi sedan in intervjuer med de som svarat ja och kom fram till ett tillfälle som passade båda parter. Våra informanter bestod av fem kvinnor och en man. En informant var 1:a vice ordförande och resterande fem informanter var ledamöter. Vad gäller informanternas politiska tillhörighet har de bestått av två från Moderaterna, en från Centerpartiet, en från Kristdemokraterna, en från Vänsterpartiet och en från Socialdemokraterna. Tre informanter var inom åldrarna 36-45 år, två inom åldrarna 46-55 och en inom åldersgruppen 56-65. Intervjuerna genomfördes online genom videosamtal, dels på grund av den rådande pandemins fysiska begränsningar, dels för att vi anser att det passar för vår studies ändamål. Det program vi använde för videosamtalet var den digitala plattformen Zoom, på grund av att det är den plattform som vårt universitet använder och att

det var vi som skulle stå som "hosts" (engelska för värd) för samtalet samt att vi ville använda vår studentmail. Informanterna är i vår studie anonyma och har namngetts med påhittade namn under resultatdelen av studien. Namnen som kommer att nämnas i studien är: Birgitta, Eva, Jörgen, Karin, Linda, och Petra. Vi har däremot valt att inte nämna de påhittade namnen i koppling till tidigare nämnda uppgifter liksom politiskt parti och ålder, eftersom deltagarna i efterhand kommer få ta del av studien. Med detta vill vi undvika i högsta mån att medlemmar inom regionstyrelsen kan identifiera varandra.

Till grund för våra intervjufrågor, genomfördes pilotintervjuer i ett tidigt stadie. Vi intervjuade våra föräldrar som är i 50-60 årsåldern och arbetar hemifrån, med frågor riktade till påtvingat hemarbete. Vi ställde frågor om det som vi ansåg var intressant gällande hemarbetet, om det känts ansträngande, om det skapat stora förändringar i ens roll på arbetet och ens inställning till framtida arbete på distans. Totalt sett blev det fyra intervjuer. Anledningen till dessa intervjuer var att skapa bättre förståelse för oss samt att testa våra frågeställningar och kvaliteten på våra intervjufrågor. Efter utvärdering av pilotintervjuernas resultat reviderades frågeformuläret utifrån vilka frågor som var bättre och sämre, samt att vi riktade frågorna till det politiska arbetet. Frågorna rörde förändringen av politikernas arbete innan och efter pandemin samt deras inställning till digitaliserat arbete (se kapitel 9, Appendix).

Fördelen med intervjuer är att vi kan få djupa ingående analyser av relativt lite material (Rienecker & Stray Jørgensen 2014, s.193). Det viktiga att ha med vid intervjuer är att informera om vad studien handlar om, syftet med att personen valts ut som informant samt att intervjun är ett samtal som dokumenteras och kommer att användas på något sätt. Den intervjuade måste vara införstådd med detta och hur materialet kommer att användas (Fägerborg 2011, s. 89). Därför har vi inför varje intervju gett våra informanter noggranna instruktioner om hur intervjun kommer att gå till, vad vi kommer att fråga om, hur vi kommer att använda deras personliga uppgifter (det vill säga att de kommer att vara anonyma i vår studie) samt godkänna att vi spelar in intervjun som hjälpmedel i vårt arbete. Eftersom vi genomförde våra intervjuer i det digitala verktyget Zoom, som har en funktion där det går att spela in samtalet direkt i appen efter alla deltagarnas godkännande, har deltagaren aktivt tryckt att de godkänner att vi sparar materialet i efterhand. En konsekvens av att dela information till informanterna om hur vi vill använda materialet kan vara att de intervjuade ökar medvetenheten om hur de svarar. Risken finns att de undviker frågor eller konstruerar sina svar efter hur de vill uppfattas, som därefter leder till att svaren inte blir helt sanningsenliga, vilket kan ge direkta

konsekvenser för en vetenskaplig studie. Som intervjuare måste vi ta detta i beaktning vid tolkning och analys av materialet. Vi har försökt att undvika ett sådant scenario genom att ställa följdfrågor vid de tillfällen som informanterna har upplevts trevande vid svaren (a.a., s. 90).

Etiska aspekter

När vi genomförde intervjuerna var det ännu inte klart exakt hur vi skulle använda resultatet. Vilken riktning vi skulle gå med materialet var ännu inte bestämt. Därför kunde vi inte informera våra informanter om att deras svar skulle tolkas efter vilket digitalt kapital de besitter, utan vi kunde endast förklara för dem att vi var intresserade av deras inställning till den digitala omställningen. Eftersom informanterna inte var helt medvetna om vad deras svar skulle användas till kan det ses som inte helt etiskt korrekt. Däremot menar vi att argumenten för att vi ska tillåtas använda deras svar till en sådan tolkning väger över, då vi inte hade några tydliga frågeställningar för arbetet när vi frågade om de ville delta. Vi var öppna med att intervjuerna var för en kandidatuppsats vilket innebär att svaren kommer att användas för forskningssyfte och därav kan vändas och vridas på. Eftersom vi dessutom har sett till att samtliga informanter hålls anonyma, både genom anonym region och med påhittade namn, menar vi att det är harmlöst för individerna med våra användningsområden av deras svar. Då informanterna visade på stor uppskattning över att vi berör och utforskar detta område ser vi även det som argument för att våra användningsområden av informanternas svar kan tillåtas. När vi använder människors personliga information för en vetenskaplig studie är det viktigt att samtliga parter, informanter, deras eventuella organisation, vi som författare, vår handledare samt vår institution ska se studien som lärorik och givande (Rienecker & Stray Jørgensen, 2014, s.201). Vid samtalen med våra informanter fick vi positiva gensvar. De såg studien som ett intressant område att utforska och många var villiga att lägga mer tid än avtalat för att tala med oss.

Observationer

Som sekundär kvalitativ metod använde vi oss av digitala observationer, vilket för vår studie har använts på två olika sätt. Den ena är *aktivitetsbaserade observationer*, med vilket menas observation av ett visst evenemang eller aktivitet (Pripp & Öhlander 2011, s. 120). För vår studie har detta inneburit observation av en offentlig regional sammankomst, i form av ett regionfullmäktigemöte. Regionfullmäktige är en offentlig handling och vi fann ett inspelat material av den digitala sammankomsten upplagt på regionens hemsida. Den andra är en digital

observation som genomförts av att vi har observerat det inspelade intervjumaterialet från de sex intervjuer vi höll med informanter i regionstyrelsen. Vi insåg att inspelningarna, som inkluderar både ljud och rörlig bild, skulle vara intressant att studera för att ge en ytterligare vinkel på deltagarnas digitala kapital. Vi tittade på hur informanterna betedde sig i den digitala miljön, utifrån frågor som: Hur fungerade kommunikationen fram till att vi hamnade i intervjusituationen? Hur såg processen ut från att möta en okänd person för första gången, introducera sig och komma igång med samtalet? Fanns det implikationer där den tekniska och/eller digitala kunskapen begränsade? Observation som metod gör det möjligt att se sådant som för deltagarna är självklarheter, som de inte skulle tänka på att berätta om i en intervju för att de inte tänker på att de gör det (a.a., s. 114). Här har vi kunnat samla empiri på det digitala kapitalet, exempelvis genom att de inte lyckas genomföra enkla uppgifter, men också när det fungerar utan några problem.

Etiska aspekter

Ett etiskt dilemma att ta i beaktning när det kommer till att observera de inspelade intervjuerna, är att deltagarna godkännt att vi spelar in och att vi kommer att använda materialet för vårt arbete, men inte direkt till att vi ska studera hur de använder de digitala verktygen. Som observatörer krävs vidare att vi är medvetna om hur vår mänskliga förmåga att förstå en situation som vi är delaktiga i kan ha negativ inverkan på vår skicklighet som goda observatörer (Tjora, 2011, s. 165). Eftersom vi med våra intervjuer kan skapa ett band med informanterna, kan det därför blir svårare att göra en ärlig bedömning. En annan etisk aspekt vi måste ta hänsyn till, är att vi inte kan vara helt neutrala i vår observation. I en observation är det lätt hänt att man söker efter det avvikande, vilket kan utesluta de faktorerna som är av det normala, det vill säga fungerar utan några problem. I våra observationer sökte vi i majoritet efter det som inte fungerade för politikerna, med anledning av att det kändes mest relevant för studien. Därav har vi mindre anteckningar på när politikerna arbetar felfritt digitalt.

Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa målgruppen till de som ingår i definitionen digitala immigranter (vilket baseras på deras ålder) och som fortfarande är aktiva inom arbetet. Anledningen till det avgränsade valet är för att vår studie har en utgångspunkt i behovet av digitalt kapital, med fokus på arbetsplatsen. Det är väsentligt att vår målgrupp befinner sig i arbete, eftersom vi menar att de personer som arbetar inom vissa yrkesområden indirekt får ett krav på att hänga

med i samhällsutvecklingen, som nu medför en digitaliserad arbetsmetod. I dagsläget är det svårt att undvika digitala verktyg i vardagen. Människor på digitaliserade arbetsplatser blir därmed beroende av ett digitalt kapital, oavsett om de tidigare besitter något eller inte, på samma sätt som man är beroende av de andra redan definierade kapitalen. Vidare har vi avgränsat vårt arbete till yrkesgruppen förtroendevalda politiker. Valet har grundat sig i en observation att de är en grupp som i vanliga fall inte haft ett stort behov av att digitalisera sitt arbete, trots att de arbetar till synes i samhällets framkant. Vi vill studera de folkvalda politikerna eftersom vi anser att de, som med befolkningens förtroende tar beslut om samhällets framtid och utveckling, bör ta hänsyn till de förändringar som sker löpande i samhället. Specifikt eftersom de arbetar efter premissen "digitalt först". Den största delen av de förtroendevalda är fritidspolitiker, det vill säga arbetar endast politiskt på sin fritid. Vi vill med denna studie endast studera de som arbetar politiskt på heltid och kollade därför upp vilka som med säkerhet gör det. Därav kom vi fram till att studera de förtroendevalda som arbetar i regionstyrelsen.

Slutligen har vi avgränsat arbetet till en specifik regionstyrelse och inte flera olika. Det valet har gjorts främst av geografisk placering med möjlighet till kontakt och förtroende, men också på grund av studiens storlek med både sid- och tidsbegränsning. Vilken region vi har valt att studera kommer i studien vara anonymt, eftersom informanterna ska kunna förbli anonyma.

Empiriskt urval

Valet av empiri gjordes utifrån ett strategiskt urval som är baserat på våra forskningsfrågor. Rienecker & Stray Jørgensen (2014) skriver att förhållandet mellan valen av teori, metod och empiri är ömsesidiga, att det finns en balans mellan dem som bestäms av forskningsfrågan och hur den är formulerad. Vi valde först ett fenomen vi ville utforska och lära oss mer om, därefter formade vi en primär problemformulering som stod till grund för vilken typ av empiri vi kom fram till att vi var ute efter. Utifrån vår problemformulering menade vi att poängen med studien primärt är empirin och att teori, begrepp och fenomen används som underlag för att undersöka det empiriska materialet. En sådan insikt är avgörande för urvalet av empirin (Rienecker & Stray Jørgensen, 2014, s.194). Urvalet av empiri gjordes på kriterierna ålder (att de ska ingå i gruppen digitala immigranter) samt arbetsställning (de ska vara heltidsarbetande inom politiken), därefter framkom kriterierna att de ska vara arbetande inom en regionstyrelse. Vi valde en regionstyrelse som bekräftade samtliga kriterier. Det empiriska materialet omfattar

innehållet från sex intervjuer som var ungefär 30 minuter långa. Som analysmetod för empirin har vi behandlat materialet i fyra steg. Första steget var att transkribera de inspelade intervjuerna till text. Därefter har vi använt metoden tematisering där vi tog fram nio teman. Genom ett strategiskt urval tog vi fram dessa teman baserade på våra forskningsfrågor samt utifrån återkommande samtalsämnen som vi kunde se i intervjuerna. Följande teman var: *Digital kompetens, Digitala konsekvenser, Corona konsekvenser, (saknaden av) Fysisk interaktion, Jämlikhet & demokrati, Digitala förberedelser/digital strategi, Kommunallagen, Tekniska verktyg* samt *Olika rum*. För att förenkla tematiseringen markerade vi all text som hörde till vart ämne i en specifik färg, för att enkelt kunna särskilja vad i texten som tillhör vad. Varje färg fick därefter ett eget dokument där vi sammanställde alla informanternas svar som hörde till just det temat. Som tredje steg i analysmetoden listade vi upp varje tema för sig i punktlistor under resultat, som i det fjärde steget sammanställdes till flytande text.

Det empiriska materialet innefattar dessutom digitala observationer av dels en regionfullmäktige som genomförts online, dels en observation av de intervjuer vi har haft med våra informanter. Som analysmetod för denna empiri har processen varit uppdelad i färre steg, samt olika metoder beroende på observation. Under vår observation av regionfullmäktige antecknade vi allt som vi la märke till som avvikande under själva processen, liksom tekniska störningar eller problem. Vi antecknade också alla kommentarer från deltagare som påpekade något om genomförandet. Av observationerna av våra informanternas intervjuer antecknade vi endast det som vi ansåg stack ut, exempelvis att vissa deltagare krånglade med att sätta på kameran medan en annan använde en virtuell bakgrund. Dessa anteckningar har sedan placerats i resultatet där de stärker vår argumentation i den redan pågående analysen.

De centrala teorier vi använt för att analysera vårt resultat är strategiskt utvalda för att fördjupa studiens huvudargument, där vi landat i teorin om det digitala kapitalet. Därefter har vi noggrant valt ut några tidigare forskares perspektiv på teorin, samt Bourdieus redogörelser om kapital i sin helhet. Vidare har vi tagit fram några andra teorier samt bakgrundslitteratur för att få ett fördjupat perspektiv på vilka faktorer som kan ha betydelse för *hur* omställningen till digitalt arbete fungerar och upplevs. Dessa har vi sedan använt genomgripande för att pröva argumentet om det låga kapitalets betydande för en bristande delaktighet i samhället.

5. Resultat och analys

Under följande kapitel kommer vi presentera vår empiri tillsammans med en analys som stärks av vald teori och tidigare forskning. Resultatet är uppdelat under två huvudrubriker, varav den enda redogör för konsekvenser av en digital omställning och den andra för konsekvenser av variationen i nivåer av digitalt kapital.

Konsekvenser av en digital omställning

Coronapandemin och ett påtvingat hemarbete

Den fundamentala anledningen till att en just påtvingad digitalisering har ägt rum är coronavirusets spridning och därmed restriktioner i form av social distansering. Därför har omställningen till ett digitalt arbete inte bara handlat om att lära sig de digitala tillvägagångssätten, utan även om att acceptera en förändrad arbetssituation. Det senaste året har inneburit digitalisering av både arbete och andra sociala sammanhang för såväl regionstyrelsens medlemmar som deras familjemedlemmar. Hemmet har blivit en plats för allas kontor och studielandskap när hela familjen tvingas dela hemmets yta. En av de svåraste utmaningarna som många av informanterna upplevt är de störningsmoment runt om som är svåra att påverka. Grannens renovering eller rastlösa barn som söker uppmärksamhet. En gemensam uppfattning bland informanterna är också att det finns distraktioner i hemmet som gör det svårare att fokusera på arbetet. Det är lättare att blanda hemmasysslor, slänga in en tvätt eller dammsuga, samtidigt som det andra arbetet görs. Teoretiskt skulle det kunna förklaras som en sammanslagning av Oldenburg och Brisetts (1982) teorier om de tre rummen. Att det som tidigare var uppdelat i tre, är nu samlat i ett och samma rum. Oldenburg och Brisett skapade sin teori om det tredje rummet som den omgivning vi kan hitta utanför de vanliga sociala miljöerna, hemmet och arbetet (a.a., s.269).

Under kapitlet teoretisk ram (s.20) förklarade vi hur en följd av det senaste året med digitaliserat hemarbete orsakat att de samtliga tre rummen fått mötas och dela på utrymmet, vilket samtalen med informanterna visar har skapat en förvirring. Hemmet har blivit samlingspunkt för familjetid och arbetstid men också som plats för den tid som de behöver för att slappna av och fokusera på det som är individuellt upplyftande. Samtidigt har det digitala rummet blivit plats för både arbetet, den sociala kontakten med vänner och platsen dit många

vänder sig för avkoppling. Vad vi kan se här är att det blivit svårt att särskilja när de olika rummen ska få ta plats och därmed också svårt att stänga ute de rum som för tillfället inte ska läggas fokus på. Oldenburg och Brissett argumenterade för att det tredje rummet utmanades av intrång från utomstående rum, som att arbetet flyttades till kaféer (a.a., s.269), vilket nu kanske är mer väsentligt än någonsin. Informanten Karin delade med sig av problematiken som upplevdes med att bli mer involverad och engagerad i familjemedlemmarnas skol och arbetsuppgifter.

Vår dotter är ju hemma. Nu är ju inte hon det längre men de hade ju hemstudier och då satt jag och lyssnade på deras lektioner som jag tyckte var helt hemska. Alltså bildlektionen var 60 minuter, då skulle hon va ute och fotografera snön och sen lägga in i datorn. Och då satt jag och störde mig på det. Men då blir det väldigt såhär, då sitter hela familjen hemma, och det är ju inte heller meningen. (Karin)

Inställningen till den nya vardagen är att det någon gång kommer ett slut. “Jag trodde inte att det skulle pågå så länge”, säger Birgitta och fortsätter med att hon därför “inte gjort så mycket åt det heller”, vid ett samtal om hur arbetet hemma inte känns gynnsamt av ergonomiska skäl. Problemet beskrivs av flera av informanterna. Hur de inte gjort några förändringsåtgärder i hemmet för att anpassa miljön till en bättre arbetsplats. I det resonemanget kommer frågan om den digitala kompetensen. Vi ser hur inställningen till att situationen är temporär också gjort att det inte lagts så stort personligt arbete i att bli bättre på det digitala, mer än att de ska klara av att utföra sitt arbete någorlunda. Informanten Karin: “Till sommaren så är det här över”.

Digitaliseringen av arbetet verkar alltså vara något som inte är helt lätt att ta på allvar för informanterna. En anledning till att de folkvalda politikerna har svårt att anamma det digitala arbetssättet som konstant och inte tillfälligt kan förklaras med Parks (2017) redogörelse om att omställningen ses som ett hinder i en annars planerad framtidsbana. De har fram tills nu arbetat på ett sätt som fungerat bra och som de är trygga med. När coronapandemin kom tog banan en ny kurs som politikerna känner att de inte längre kan styra över. Park menar att en sådan situation kan skapa psykologiska barriärer som gör det svårt att acceptera, i det här fallet det digitala arbetssättet. En vidare konsekvens blir därför att de har svårare att lära sig den nya tekniken, för att de sätter hinder för sig själva (Park 2017, s.77-78). En annan orsak till att det skapas hinder kan vi se hos Karin som berättar att hon är rädd för att det kan bli “farligt” om man blir *för* digital. Den påtvingade omställningen är för informanterna starkt kopplad till

pandemins restriktioner. Karin nämner situationen som “overklig” och digitaliseringen ses fortfarande som ett påtvingat krav, som varar endast på grund av pandemin. Samtidigt berättar Karin att hon ser det digitaliserade arbetssättet som “det nya normala”, som en naturlig utveckling för ett arbete som fungerar minst lika bra digitalt. Hon beskriver det digitaliserade arbetssättet som att det skapat en förändrad arbetsplats som är “ett steg i rätt riktning”. Karins resonemang kan ytterligare förklaras med Parks (2017) redogörelse. Politikerna kan vara väl medvetna om att ett digitalt arbete kanske var nästa steg i utvecklingen och som de på sikt kan bli bekväma med (a.a., s.78), men eftersom det infördes under påtvingade premisser är det också naturligt att förändringen sätter psykologiska spärrar. Dessutom är samtliga av våra informanter från den generation som Prensky (2001) benämner *digital immigrant* och inte *digital inföding*, eftersom ingen av dem är födda i en digital värld utan den digitaliserade världen har formats runt om dem. Hade inte coronapandemin varit tvingande till omställning, är det inte självklart att alla våra informanter hade valt att digitalisera sitt arbete.

Prensky jämför det digitala med ett språk där de digitala immigranterna konstant måste anstränga sig och där det inte faller naturligt. I sin teori lyfter han hur dagens skolsystem inte längre är anpassat till eleverna. De digitala infödingarna tänker och processar information i grunden helt annorlunda. De tänker på ett sätt som är mer anpassat till dagens digitala system och struktur. Det digitala språket är deras modersmål (Prensky 2001, s.1). Prensky ser därmed en problematik i att lärare inom gruppen digitala immigranter numera talar ett föråldrat språk. Han menar att de digitala immigranterna talar det digitala språket med en dialekt eller brytning (a.a., 2001, s.2). Om vi tänker oss en situation där två personer för en konversation, båda med brytningar från andra språk, tala ett främmande språk med varandra. Då kan vi också förstå att samtalet kan stöta på missuppfattningar och feltolkningar som gör innebörden av konversationen svår att förstå. Situationen är egentligen densamma för de folkvalda politikerna när de nu ska konversera genom det digitala språket. Därför är det också en naturlig reaktion att inläring av det digitala språket känns omotiverat. I och med den påtvingade situationen har politikerna blivit tvingade att lära sig språket för att kunna genomföra sitt arbete, men det faller nödvändigtvis inte naturligt.

Förberedelser inför en digital omställning

När det kom till förberedelserna inför en omställning av det fysiska arbetet till det digitala, var det skilda åsikter i huruvida regionstyrelsen var förberedd eller inte. Den som främst ansåg att

de hade en tydlig plan var informanten Linda som engagerat sig i digitaliseringsfrågor. Hon berättar som svar på frågan om de hade en digital plan:

Vi hade ju det tack och lov, och hade ju mycket av verktygen, om inte på plats så i alla fall på väg in, vilket gjorde att vi kunde ställa om ganska så snabbt. Det är ju lite olika i olika regioner i Sverige, men vi hade ju... Vi hade en beredskap kan jag säga som vi kunde snabba på utvecklingen, eftersom den hade påbörjats och det är vi ju väldigt tacksamma för idag. (Linda)

De flesta andra menade att när pandemin slog till och hemarbete blev ett faktum, kom det som en chock. "Politiken var ju inte så förberedd på detta när pandemin kom", berättar Petra. Även Karin berättar: "En dag fanns rekommendationerna bara där, det var ju ingen i stunden som hade jättemycket tid att tänka 'ja men hur ska vi förbereda den här förändringen'". Däremot menade samtliga att de essentiella verktygen för digitaliserat arbete fanns eller var på väg in och att själva omställningen till digitalisering gick snabbt när den väl kom. Ragnedda och Ruiu (2020) har med sina teorier om digitalt kapital definierat tre olika nivåer av digitalt utanförskap, som definierar en individs tillhörighet och nivå av digitalt kapital. Den första nivån behandlar tillgången till digitala verktyg, den andra nivån berör kunskapen om hur man använder dem och den tredje nivån hur mycket man får ut av användandet (a.a., s. 14). När informanterna berättar att de hade alla nödvändiga verktyg för att kunna ställa om snabbt, beskriver de med andra ord att samtliga på deras arbete har tillgång till digitala verktyg och därmed uppnår den första nivån som definierar digitalt utanförskap. Hur väl de uppnår de andra nivåerna kommer redogöras för längre ner.

Saknaden av fysisk interaktion

En gemensam åsikt bland informanterna var att en konsekvens av totalt digitaliserat arbete är saknaden av fysisk interaktion. Till viss del handlar det om den rådande situationen med distansering på alla plan såväl privat som arbete. Men informanterna var eniga om att de trots detta, känner en saknad av något när arbetet utförs digital. Mycket av den naturliga kommunikationen i politikernas arbete sker vid de naturliga pauserna. I korridorerna, mellan möten och vid kaffeautomaten. "Att man liksom träffas där vid kaffeautomaten eller liknande, eller för att hitta någon. Hugger någon dig [...] på lunchen vid matsalen, den möjligheten är ju också borta" säger Eva om den saknade fysiska kontakten. Även Petra berättar:

Nu är jag inte en mingelfantast i vanliga fall heller, men i kön till kaffeapparater så pratar man ju ändå med människor. De tillfällena försvinner ju helt när man jobbar digitalt, så väldigt mycket mer är ju fokuserat kring den mötestiden man har. (Petra)

Mötesplatserna för de små samtalen har försvunnit vilket har påverkat det politiska förhandlingsutrymmet. Flera av informanterna menar att samarbetet mellan partierna kräver fysiska möten för att få en bra kontakt. De upplever att förhandlingar har blivit svårare att genomföra, eftersom utrymmet för att lösa konflikter oftast skett innan och mellan möten. Det behövs bra relationer mellan partier, de behöver känna och kunna lita på varandra och detta tycker de är svårare att göra utan de fysiska mötena. Informanten Linda berättar:

För att ett sådant samarbete ska fungera så måste vi träffas, det är min uppfattning. [...] Man måste känna av varandra. För det handlar om kompromisser, och kompromisser blir extremt svårt när man inte ser riktigt ansiktsuttryck och kroppsspråk och man ser inte hur saker och ting landar. (Linda)

Svårigheterna i att hitta ett liknande samspel i samtalen som i det fysiska rummet har resulterat i att vissa frågor inte kunnat avslutas. Lindas uppfattning är att det är helt enkelt för svårt att lösa dem digitalt. Partierna kommer inte överens och frågorna kan inte lösas på ett rättfärdigt sätt. Det upplevs mindre socialt att vara digital och det blir svårare att lära känna varandra. Eva menar att det påverkar arbetet, eftersom arbetet enligt henne till grunden är ett *socialt* arbete: “Det är ett väldigt socialt arbete kan man säga, där man liksom träffar mycket människor. Och det har ju blivit också lite knepigare nu när man inte träffar folk”. Saknaden går också ut över arbetet då informanterna upplever att arbetet är tråkigare. De längtar efter att få träffa människor. Detta kan dock inte helt baseras på det digitala arbetets konsekvenser, då situationen kan ha sett annorlunda ut om de fick umgås med människor vid andra tillfällen, vilket nu begränsas av restriktioner gällande social distansering. Däremot går det att diskutera huruvida informanterna upplever digitaliseringen kopplat till de olika nivåerna inom digitalt kapital och den digitala klyftan. Den tredje nivån som Ragnedda och Ruiu (2020) beskriver som ojämlikheter i vad man får ut av användandet av digitala verktyg, kan här tolkas som att om informanterna hade uppnått den tredje nivån så hade de inte heller upplevt digitalt arbete lika asocialt. De platser de beskriver som absoluta för en viss del av arbetet, som försvinner när de inte längre går till kaffeautomaten gemensamt, hade troligtvis kunnat genomföras på motsvarande sätt online.

Våra informanter har beskrivit att de främst använder digitala verktyg som Teams för videomöten. De funktioner de berättat att de använder är bara några av många fler som Teams har att erbjuda för att kommunicera och umgås. Därför kan vi med Ragnedda och Ruius (2020) mätverktyg för digitalt kapital se att informanterna inte uppnått den tredje nivån för den här situationen. Vad det också går att se här är att de inte lyckats skapa en ny *inramning* för den sociala interaktionen som tidigare skett vid kaffeautomaterna. I Goffmans (1959) teorier om framträdandet beskriver han att människors socialisering fungerar likt ett teaterframträdande, med manus som beskriver agerande och miljöer. I detta fall har politikerna tidigare haft ett tydligt manus för hur de ska lösa situationer när de olika partierna inte kommit överens. De har då utnyttjat den bakre region som utspelas när de kliver ut ur mötet, samt kliver ur politikerrollen med hårda argument och ståndpunkter, för att ta en kaffe i pausen. En kaffepaus som får dem att inta mer avslappnade roller, eftersom den bakre regionen har en inramning som tillåter en mer avslappnad ton och mindre hårda argument. Inramningen vid den bakre regionen, "kaffeautomaten", har tidigare resulterat i att de lyckats komma överens i sakfrågor som de inte lyckats med i de främre regioner som uppstår i deras förhandlingsmöten. Problematiken i det digitaliserade arbetet och nivån på politikernas digitala kapital, är att de inte kan förflytta denna avslappnade inramning till det digitala rummet. Det blir därför en saknad av ett framträdande som inte längre går att framträda, eftersom de saknar rummet och kompetensen till det. Här menar vi därför att det går att se tendenser av att informanternas syn på rum, är lik den idag rätt så förlegade idén funtad av Oldenburg och Brisett (1982) av rummen som uppdelad i tre. Informanterna ser inte det Lindgren (2017) utvecklade av teorin, att online communities skapar en egen plats.

En annan konsekvens med saknaden av fysisk interaktion är att informanterna inte på samma sätt får med sig "grejer", som Jörgen uttrycker det, från golvet. Detta på grund av att de inte längre är på plats på verksamheter. Därmed har även kontakten med medborgare blivit svårare. Många är eniga om att det mänskliga mötet inte går att motsvara det digitala. Att enbart hålla kontakten med medarbetare digitalt har också gjort att flera tycker att det är svårare med den intima kontakten. Att ställa frågor om livet och relationer, fånga upp om någon mår dåligt och finnas som stöd, har hamnat i skymundan. Eva uttrycker oro över hur detta kan landa i "det långa loppet". Även om mötena ska hantera arbetsrelaterade frågor, är de trots allt arbetskamrater som i vanliga fall har någorlunda koll på vad som händer i kollegornas liv. Eva funderar vidare kring vad som kommer hända när en ny kollega kommer in, som de ska lära känna från början via digitala konversationer.

Om det pågår för länge så kommer det också att påverka relationerna man har, kanske inte så mycket ens eget parti för där känner man varandra [...] ganska väl eeh, men liksom de här möjligheterna till att komma överens blocköverskridande och så va, dem blir svårare. [...] Jag menar har man inte redan en uppbyggd relation, då kan jag tänka mig att det blir jättesvårt alltså, [...] och att det på sikt också skulle kunna få liksom det politiska systemet åh lite granna ta en paus. (Eva)

Nya normer för genomförande av möten

Karin berättar att det skapas en förändring i beteendet när man sitter bakom skärmen, att attityden blir hårdare. Det blir för svårt att överbrygga det analoga arbetet och de upplever att det blir fler och svårare moment digitalt. Linda spinner vidare på tankarna om beteendeförändringar i de digitala miljöerna och nämner att en vidare konsekvens av detta blir ett mindre jämlikt arbete. En åsikt som bekräftas av flera av de andra informanterna. Jörgen berättar:

“Jag har inte fått det bekräftat men det var någon som sa att det var någon ledamot som inte hade uppkoppling hemma. Så de hade inte kunnat vara med, eller fick komma in till något av vårt sammanträdes... eller någon av region x lokaler, kontor”. (Jörgen)

Alla medlemmar i regionstyrelsen har inte samma förutsättningar för att arbeta digitalt vilket går ut över hur väl de kan utföra sitt arbete och delta i möten. Det visas också av Internetstiftelsens rapport om den digitala närvaron, där även ens geografiska plats spelar roll (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020). Att vara exkluderad från det nya samhällets sätt att interagera har blivit ett alltmer kritiskt problem. Park (2017) belyser problemet genom att se en lösning i *hur* och *vad* användarna fokuserar på när de ska lära sig. Det är viktigt att lära sig bli trygg med tekniken för att komma över de språkliga barriärerna som Prensky menar finns hos den digitala immigranten, för att de ska kunna hitta samma flyt i språket som de digitala infödingarna har. I studien betonar vi vikten av att lära sig hantera olika digitala verktyg och metoder, men för att göra detta menar Park att det är av största vikt att också *förstå* den sociala kulturen i en digital miljö. Den digitala inläringen sätter ett krav på människan att anta ny förståelse för att kunna anpassa sig vilket innebär att lära sig nya regler för adekvat beteende (a.a., s.4). I Bourdieus termer skulle det kunna jämföras med att äga ett högt kulturellt kapital,

eftersom det handlar om att förstå kulturen och sociala normer på olika fält. Linda berättar att de tagit beslutet att göra sina möten "hel-digitala". De gånger de haft hybrida möten har situationen inte varit helt jämlik. De som är i rummet får ett övertag och de som suttit digitalt har haft svårt att hänga med. Det sker mycket "mänskligt" i rummet som inte plockas upp på samma sätt hos de digitala deltagarna. För att förstå hur det kan bli en sådan uppdelning, kan vi ta grund i Goffmans (1959) teorier om framträdandet och rollernas störningar. Hur människor som misslyckats förstå miljöns inramning, misslyckas presentera sin roll korrekt och därav skapar en störning i framträdandet. I detta fall skapas störningarna av de personer som inte förstår att, om de i ett hybridmöte fortsätter ha konversationer i det fysiska rummet på samma sätt som de hade gjort i ett vanligt fysiskt möte, skapar de ett utanförskap för de som deltar via digital länk. Just eftersom de inte kan se eller höra vad som sägs på samma sätt. Den sociala ordningen som vanligtvis sker på mötet blir rubbad, och därav också jämlikheten.

Alltså heldigitala möten funkar bättre för då har alla samma förutsättningar. Vad vi upplevde i våras när vi körde hybridmöten var ju att de som var i rummet hade ett väldigt övertag, och det var svårt för de som satt digitalt eh att hänga med. För de, det är så mycket av den mänskliga kommunikationen som sker med annat än ord, och de som satt i rummet behövde inte lika mycket förklaringar som de som sitter digitalt. (Linda)

Att gå över till ett digitalt arbetssätt har inneburit större ansvar på regionen och partierna när de måste försäkra sig om att alla kan delta på lika villkor. Studier om svenskarnas internetanvändning visar på att det finns stora ojämlikheter i den digitala kunskapen (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020). Problemet blir, att om ett möte genomförs helt digitalt kommer de med ett högre digitalt kapital att ha ett övertag, samtidigt som ett hybridmöte ger de i det fysiska rummet övertag. För ett möte med helt lika villkor krävs det därför att samtliga deltagare i mötet förstår mötets inramning, så att mötet undviker de störningar som nu uppstår när människor i det fysiska rummet konverserar med varandra på ett sådant sätt som lämnar de på digital länk utanför. Lösningen i detta fall blev att göra mötet helt digitalt, så att en sådan förvirring inte kunde uppstå.

Gränslöshet i arbetstiden

Av de digitala konsekvenserna var samtliga informanter eniga om att en positiv konsekvens var mindre resande. Ett digitaliserat arbete som möjliggör för hemarbete medför mindre restid till och från jobbet vilket effektiviserar arbetsdagen, speciellt eftersom flera av informanterna

har kontor i en annan stad. Många informanter beskriver att de ibland rest flera timmar för avstämningsmöten, som de nu insett att de istället hade kunnat haft digitalt. Karin berättar:

Det tog två och en halv timma att köra dit och så hade man ett möte på en och en halv timma så kör man hem. Alltså det är ju väldigt mycket tidsfördriv som... Så att de mötena hade man lätt kunnat ha på Teams. (Karin)

Detta var också något som deltagarna tog upp som en effektivisering av digitaliseringen, att mindre möten har blivit smidigare och enklare att genomföra. Det finns mer tid till att hinna träffa fler människor på en dag, mötena går mer rakt på sak och blir fortare avklarade och upphandlingsprocesser går smidigare. I och med digitaliseringen av arbetet är de alltid tillgängliga och därför verkar avstämningar enklare att avklara på ett Teams-möte, både genom planeringen inför det men också själva utförandet. Det går snabbt att få tag på sina kollegor och medarbetare. Det går också att få in *fler* människor på spontana digitala möten än i fysiska, eftersom ett fysiskt möte kräver dels större geografisk yta, dels mer planering. Samtliga informanter beskriver därmed en förvåning över hur väl omställningen ändå har fungerat.

En negativ effekt av digitaliseringens spontanitet blir istället att det är svårt att hitta tillfällen då man *inte* är tillgänglig och kan markera att man *inte* är på jobbet. Att kunna boka in möten dygnet runt får arbetstiderna att glida och informanterna menar att det är svårt att sätta en början och ett slut på arbetsdagen. Dagarna går ihop och tillslut äter man lunch framför skärmen. Eva berättar är det lätt smyger sig in fler möten digitalt vilket tar från de naturliga pauserna, där det skulle funnits tid för annat:

Det finns ju en förmåga att det smyger in en massa fler möten och avstämningar när man har den här digitala världen, att det är så lätt att bara sno ihop ett Teams-möte och helt plötsligt försvann den där halvtimmen som jag skulle snacka med någon. (Eva)

Linda beskrev det nya schemat som ett blockschema, att möten numera bokas "block till block", som en negativ konsekvens:

Innan har vi ju haft inplanerat att man ska kunna flytta sig från en lokal till en annan, då går det inte att sätta möten liksom... Slutar du vid 10 kan inte nästa börja klockan 10 i ett annat hus, då har man ju haft en liten stund där att förflytta sig. Det har man inte längre, nu är det block till block. (Linda)

Gränserna som ringar in och definierar arbetet, vad gäller såväl tid som rum, har suddats ut. Vi har varit inne på hur Oldenburg och Brissetts (1982) tre olika sociala rum nu blivit sammanslagna i ett, samt att definitionen för arbetstider nu är diffusa. På samma sätt skapar det också en förvirring för informanterna om vad som blir den främre- och vad som blir den bakre regionen, eftersom arbetet numera sker mycket hemifrån, vilket vanligtvis skulle kunna anses vara inramning för en avslappnad roll enligt Goffmans teorier (Goffman 1959, s.13–19).

Southwood (2011) kallar denna del av arbetet för en *gränslöshet i tiden* och beskriver det som en del av att vara prekariserad i arbetslivet i modern tid. Friheten och rörligheten som kommer med digitalt arbete har sina fördelar och ska inte förkastas, men samtidigt utsätts arbetarna för påfrestningar som inte heller ska förminska. Prekaritet innebär ett jonglerande av att hantera flexibiliteten i att vara ständigt nåbar, samtidigt som hushållssysslor, fritid och familj ska få sin tid (a.a., s.60). Southwood menar att den flexibla arbetsplatsens baksida blir en flytande otrygghet när “arbetet får härja obehindrat i det sociala och personliga livets öppna sfär” (a.a., s.54). De folkvalda politikerna har på ett sätt berövats tryggheten de tidigare hade i arbetet. De måste nu, samtidigt som de ska utföra de vanliga arbetsuppgifterna, leta efter en trygghet i de nya förhållningssätten. Ett annat krav ställs också på arbetarna i att visa sig positiva till den flexibla arbetsplatsen, vare sig de håller med eller inte. Med Southwoods redogörelse går det att förklara det som att vi är under prekaritetets *flexibla konformism*. Chefen på arbetsplatsen liknar numera en kund som ska hållas nöjd och arbetet har kommit att innebära fler performativa element. Arbetaren är snarare en scenkonstnär som genom emotionellt arbete ska prestera i akten som naturligt och lättsamt eftersom annat skulle “fördärva produkten” (a.a., s.38). Begreppet prekaritet har uppmärksammat av fler på senare tid på grund av att flexibla/virtuella arbetsplatser alltmer blivit vardag. Det har resulterat i att de som tidigare inte upplevt pressen av att sitta på en instabil position i sitt arbete, idag i större utsträckning gör det (a.a., s.30). Vad gäller våra informanter har de inte uttryckligen nämnt att de känner sig “hotade” i sin position på arbetet och vi kan därför inte fastställa att så är fallet. Vad vi kan avgöra är att de på ett eller annat sätt är prekariserade och att de, även om de sitter på en stadig position, behöver göra ändringar i sitt tidigare fungerande arbetssätt. Det för att upprätthålla en viss nivå som blir förutsättningen för att de ska kunna fortsätta utföra sitt arbete.

Fysiska konsekvenser

En annan negativ konsekvens som informanterna tog upp var att de blir tröttare av en digital arbetsdag än en fysisk. De förklarade hur de får huvudvärk av den ökade skärmtiden, men också att de behöver anstränga sig mer under själva arbetstiden som också gör dem tröttare. Vissa informanter tog upp en forskning som förklarar att människan blir tröttare av att sitta i digitala möten eftersom hjärnan arbetar med att läsa av kroppsspråk för att kunna anpassa sitt budskap efter de andra, kroppsspråk som nu saknas när man inte har en 3D bild och bara ser ett ansikte. De berättar också att forskningen menar att det är tröttsamt för hjärnan att behöva se sig själv i bild under mötet, vilket de förtydligar som en negativ konsekvens av digitaliserade möten. Att inte se kroppsspråk menar informanten Birgitta också skapar en osäkerhet i huruvida de andra håller med en i ens argument eller inte, eftersom de inte fysiskt kan se om de får medhåll eller inte. Hon berättar:

Här kommenterar man på någonting och så tänker man att det bara är jag som tycker så här i hela den här gruppen. Och sen så efteråt så är det någon som säger “men vi höll ju med dig!”. Ja, men det märktes ju inte! Det märks inte i det digitala mötet, medan om man sitter i samma rum så ser man mer på “är det här en bra idé? Är det här ett argument som går hem? Och jag tror att hjärnan försöker läsa de här signalerna fast de inte är där, och det är det som gör en trött.
(Birgitta)

Det Birgitta beskriver kan tolkas i en osäkerhet i att läsa ett digitalt rums inramning. Hennes roll som hon tidigare haft, och de roller som de andra tidigare haft, blir svårare att ta in och tolka. Hon beskriver en svårighet i att tyda av rummets manus och inramning, vilket kan tolkas som ett lägre innehav av digitalt kapital.

Förändrade arbetsroller

Inställningen till det nya sättet att arbeta på skiljer sig. En del är positiva och ser hur mycket av det digitala arbetet gärna får fortsätta. Vissa tror till och med att de digitala mötena kan komma att ha inflytande på hur de fysiska mötena kommer ske i framtiden. Andra har en mer negativ inställning till det digitaliserade arbetet och har svårt att se hur ett digitalt möte skulle kunna mätas med ett fysiskt. Även om det fungerat bra så menar vissa att det fysiska är bättre. Det har delvis att göra med den tidigare nämnda avsaknaden av något fysiskt. Jörgen uttrycker att det är en “förmån” att få vara på plats på kontoret vissa dagar, även om själva arbetet som han utför fortfarande görs digitalt. Han berättar också för oss att hans uppmärksamhet betar sig

olika beroende på vilket rum han är i. Jörgens upplevelse är att det gör skillnad att *inte* vara i rummet och att det inte är förrän han verkligen dras in i ett rum som han kan uppmärksamma frågan. Det är också något han menar *kan* fungera i ett digitalt sammanhang, men som han upplever är lättare i ett fysiskt. Något som Jörgen också tror kan ligga i att med det digitala rummet kommer flera miljöer i ett, vilket kan vara anledningen till varför han vill befinna sig på kontoret. Vad Jörgen upplever kan beskrivas med förändringen i uppdelningen av Oldenburg och Brisstetts (1982) definierade tre rum. Vad som har skett nu är att de folkvalda politikernas förvirring går ut över deras arbete när de inte kan komma underfund med hur de ska förhålla sig till de olika rummen. Det kan vi se genom att några informanter förklarar att de har svårare att fokusera när de arbetar hemifrån, tar med arbetet till gymmet samt bollar hushållssysslor med arbete. Förvirringen av uppdelning mellan de tre rummen kan återigen kopplas till Goffmans (1959) teorier om inramning, då det skapas en störning när informanterna inte lyckas tolka rummens inramning och därav rubbar framträdandets utspel. Det finns hos många en avsaknad av kompetens för att kunna urskilja hur de tidigare tydligt uppdelade rummen ska placeras, till rum uppdelade i en digital miljö. Enligt Goffmans termer skulle det kunna översättas till en sammanslagning av den främre och bakre regionen. När möten sker hemifrån genom videosamtal släpper skärmen in människor till ens bakre region, samtidigt som man själv kliver in i arbetets främre. Genom att använda en virtuell bakgrund, som vi genom våra digitala observationer noterade att en informant använde sig av, blockerar man möjligheten för andra att kliva in i ens bakre region.

Det går i dagsläget att argumentera för att många har för lågt digitalt kapital för att kunna omplacera sig själva i den digitala arenan. De utsuddade linjerna av rummen, tillsammans med en viss osäkerhet kring hur de ska föra sig i det digitala rummet, kan därav leda till att kvaliteten i arbetet inte alltid upplevs lika hög. Linda beskriver hur det skapas obalans under mötena när det är färre som säger emot i det digitala rummet. Hon som suttit i position som både ordförande och ledamot på möten berättar hur rollerna skiljer sig. Som deltagare (ledamot) är det svårare att ställa frågor och flika in med kommentarer. Särskilt de lite “dumma frågorna” är svåra att ta upp. Som ordförande sitter Linda istället på ett “övertag” när de andra deltagarna inte ber om samma utrymme att få tala. Som kommentar på samtalet menar hon att det inte “främjar demokratin”.

[...] det ju svårare att ställa de lite dumma frågorna som man ibland måste göra, för att kolla av att man fattat rätt liksom. Det tycker jag är svårare när man sitter digital än när man sitter i

rummet. Och sen som, som jag sa innan, när du själv är ordförande på ett möte tycker man att det funkar jättebra för det är ju lika svårt för alla andra att ställa dumma frågor så det kommer ju inga sådana, så att det är bara att köra på. (Linda)

Liknande berättar Birgitta att ett digitaliserat arbete är mer krävande för ledarskapet, eftersom det är svårare att hålla koll på sina anställda om hur de mår och hur de presterar. Hon beskriver att ledarskapet tidigare var mycket rollen att gå runt och kolla läget, vilket hon nu upplever som svårare att genomföra när de inte befinner sig i samma rum. Hon menar att det kanske också blir en fråga om ett behov av att omdefiniera vad det innebär att arbeta effektivt, om det är att sitta en hel dag på ett kontor eller om det är att producera mycket på kort tid. Att Birgitta berättar hur hennes ledarroll nu blir mer krävande, samt att det inte längre går att genomföra på samma sätt som det gjorts tidigare, är ytterligare något som kan kopplas till arbetets prekaritet. I tidigare forskning om den prekariserade människan beskriver Southwood (2011) hur människan i det moderna samhället tvingas specificera sig, för att sedan se sin specificering bli irrelevant utan att samhället anstränger sig eller känner empati för att ens kompetens inte längre används. Southwood kallar den moderna tidens arbetspolitik för en "samma-eller-sjunka-individualism" där den företagsamme individen måste ta sig an den virtuella miljön på samma sätt som de gör i sin yrkesroll (a.a., s.57). För att ha ett arbete och en inkomst måste individen själv marknadsföra sig som lämplig för sitt arbete (a.a., s.40). Detta för att sedan se till att hålla en tillräcklig prestationsnivå, som i sin tur blir ett arbete i att bevisa sig som gynnsam för arbetet (a.a., s.10). För att upprätthålla sin relevans på arbetet i det konkurrenskraftiga klimatet sätts alltså högre krav på att sticka ut och producera spetskompetenser. Resultatet blir ökad stress och otrygghet när känslan av att kunna bli utbytbar förföljer en. Situationen är vad som gör en människa prekariserad. En otrygg tillvaro blir det också eftersom det är svårare att planera framåt. Rutiner försvinner när arbetaren hela tiden måste "befinna sig i ett tillstånd av ständig beredskap" som Southwood uttrycker det. Situationen Birgitta tar upp förklarar den prekariserades tillstånd. I detta fall en person som i ett fysiskt rum besitter en viss kompetens inom ledarskap som inte längre går att nyttjas för att rummet är digitalt.

De folkvalda politikerna kan därav inte alltid längre uttrycka sin kunskap, eftersom de inte kan kommunicera genom de nya medium som tillkommit i modern tid. Här blir också vikten av att definiera ett nytt kapital, det digitala kapitalet, tydligt. Bourdieu (1984) förklarade den sociala ordningen som en uppdelning, en distinktion, baserat på ägandet av de tre kapitalen:

ekonomiskt, kulturellt och socialt. Det som länge känts som en naturlig social ordning, kan idag ifrågasättas på grund av att det blivit en fråga om förmågan att kunna formulera och använda sina tidigare kapital eller inte. Studien är genomförd under en pandemi som begränsar den fysiska kontakten, därmed spelar ett tillräckligt högt digitalt kapital stor roll. Slutsatsen vi kan dra här är att det spelar mindre roll att ha ett stort socialt kapital som exempelvis ett stort kontaktnät, om man inte kan kommunicera med sitt kontaktnät online. Det spelar också mindre roll att man besitter ett ekonomiskt kapital om man inte kan använda det digitalt, eftersom hela marknaden är digitaliserad och framtida investeringar görs troligtvis digitalt och inte fysiskt. Det spelar slutligen mindre roll att ha ett högt kulturellt kapital i form av exempelvis kunskap inom en viss bransch eller yrke, om man inte kan förmedla det genom olika digitala medier eller verktyg.

Att ha ett lågt digitalt kapital menar Ragnedda och Ruiu (2020) innebär att möjligheten att använda och utnyttja tidigare kapital på den digitala arenan försvåras (a.a., s. 41). Därav menar de att i dagens informationssamhälle, som de beskriver den nya digitala eran, krävs det att man äger och framgångsrikt nyttjar ett digitalt kapital för att på riktigt vara en del av samhället (a.a., s. 17). Park (2017) förklarar med sin teori hur begreppet digitalt kapital egentligen är en sammansättning av digitalt ekonomiskt kapital, digitalt kulturellt kapital och digitalt socialt kapital. Att vara digitalt engagerad blir därför ett "samarbete" av samtliga tre komponenter som alla är viktiga för att det digitala kapitalet ska vara förmånligt för individen (a.a., s.71). Park argumenterar, liksom Bourdieu (1984), att kapital är en resurs som ökar med tiden. Det är en resurs som kan mobiliseras för att sedan producera värde (Park, 2017, s.68). Ragnedda och Ruiu (2020) stärker och utvecklar denna teori genom att de beskriver det digitala kapitalet som ett överbryggande kapital, som också blir ett avgörande kapital för att idag kunna ta del av samhällets alla funktioner till fullo. De beskriver det digitala kapitalet som en bro mellan de andra "offline" kapitalen, som gör att båda sidor av bron stärks. Ett högre digitalt kapital gynnar alltså även offline-kapital och vice versa (a.a., s. 41). Ju mer man lär sig om den digitala arenan, desto mer kan man vinna offline. Det fungerar på samma sätt åt andra hållet, eftersom exempelvis ett socialt kapital kan leda till att du känner någon som är mer digitalt kunnig och kan hjälpa dig.

Studier visar även att människor tenderar att fråga andra i sin närhet om hjälp i det digitala (Andersson, 2020). Vidare beskriver Ragnedda och Ruiu att det digitala kapitalet kan ses som ett *förmedlande* kapital, som ger förståelse för hur väsentligt det är att värna om och bygga på

det digitala kapitalet. Detta eftersom det behövs för att kunna överföra offline-kapital till digitala aktiviteter, så att man kan fortsätta nyttja dem (s. 50). På samma sätt som Bourdieu (1984) förklarade att inget av hans formulerade kapital dominerade de andra men att man heller inte klarar att aktivt delta i samhället om man saknar något av kapitalen, går det att argumentera för att det idag blir svårt att helt delta i samhället om man inte äger ett digitalt kapital. Det digitala kapitalet har blivit som ett fjärde konstant kapital. För att undvika en prekarisering i arbetet i ett fall där ens specificering blir irrelevant, om inte minst för att undvika en exkludering i samhället, blir det av absolut vikt att idag besitta ett digitalt kapital.

Dåligt anpassade arbetsmetoder

Informanterna beskriver det digitala arbetet som att det kräver mer av individen. Det krävs fokus på ett annat sätt med långa möten utan pauser. Noterbart var att kommunallagen skapar svårigheter för det digitala arbetet i de stora sammankomsterna. Kommunallagen styr hur de ska leda arbetet i kommuner och regioner och de måste därför följa den. För att undvika ett överklagande i fullmäktigeval så krävs det att alla 149 deltagare syns och hörs i bild under hela processen, som kan pågå i timmar. Under vår observation av ett fullmäktigemöte såg vi hur en situation uppstod där det blev ett längre avbrott i mötet då en person saknades. På grund av lagkraven kunde omröstningen inte påbörjas förrän samtliga deltagare var på plats. Avbrotten som många gånger sker på grund av kompetensbrist hos medarbetare är något som går ut över alla deltagare. “Asså att sitta 12 timmar och ni ska se mig... Det är rätt så jobbigt, jämfört med att kunna gå den där lilla rundan och få gå på toaletten under sammanträdet”, berättar Jörgen. Att behöva synas under hela tiden menar många informanter är märkligt, eftersom det omöjligt går att se alla deltagare samtidigt i ett fysiskt rum.

Under vår observation av denna sammankomst uppmärksammade vi att riktlinjerna för mötet inte var konsekventa, vilket resulterade i förvirring både bland deltagarna och oss som observatörer. Vid ett tillfälle under en av voteringarna öppnades det upp en möjlighet för småprat, vilket avbröts av ordförande som utbröt: “allvarligt talat, om ni vill höras och tala får ni begära ordet via... eller det kanske man inte kan göra under votering”. En stund senare begärde samma ordförande att flera olika ledamöter skulle rösta samtidigt och svara muntligt på en fråga, ja eller nej, vilket motsäger både regeln om att begära ordet och att vara tydlig om vem som hörs. Som Linda beskriver det: “Vår lagstiftning tillåter ju digitala möten, men den är ju inte skriven för den här situationen där allting ska ske digitalt. Så att som mycket annat så

hänger inte riktigt lagstiftningen med i utvecklingen.”. Kommunallagen har tillsatt en lag som tillåter arbete på distans (se kapitel 2, Kommunallag, s. 8), men enligt Petras mening var det snarare ett tillskott för att underlätta för de kommuner i norra Sverige som har längre avstånd mellan varandra, inte som en plan för att mötet skulle kunna hållas helt på distans. Att arbeta med kommunallagen blir därför väldigt krävande på ett digitalt möte. Mötet måste konstant övervakas så att de kan se till att allt går rätt till, så att inget sker på otillbörlig verkan. De måste försäkra att alla har rösträtt och att alla finns live i rummet. Inte minst måste alla vara tillräckligt duktiga på tekniken för att kunna genomföra omröstningen. Även identifieringen är viktig. Därav krävdes det förberedelser i att alla skulle ändra sina namn till sitt röstnummer, för att alla enklare skulle kunna förstå vem som talar. Detta på grund av att de digitala verktygen som används för mötena inte visar det tydligt nog. Det uppmärksammades också under vår observation när vissa deltagare inte lyckades rösta digitalt och fick istället begära om ordet för att få rösta muntligt. Svårigheten att förstå vem det var som pratade var inte unik för oss bevakare, utan även för deltagarna på mötet, eftersom deltagarna som röstade muntligt var tvungna att upprepa för och efternamn ett flertal gånger när de gav sin röst.

En teori till varför det sker sådan problematik i de stora sammankomsterna är att det är digitala immigranter som skapat ett digitalt möte *för* digitala immigranter. Det digitala språket faller inte naturligt för de digitala immigranterna, vilket i detta fall gäller samtliga av våra informanter. Inte heller blir det då naturligt att vara med och skapa nytt inom det redan ganska svåra språket. Prenskeys (2001) teori om att de digitala immigranterna talar det digitala språket med en brytning skulle kunna förklara situationen med de problem som uppstått i regionstyrelsen i samband med att börja arbeta digitalt. De folkvalda politikerna kan inte längre konversera på samma naturliga sätt genom det digitala språket. Ännu svårare blir det också när ansvaret har lagts på individen att själv lära sig att lösa situationen. Frågan är väl om det hade sett annorlunda ut ifall det hade varit digitala infödingar inblandade i skapandet av mötet, samt i genomförandet. Kanske hade lagstiftningen istället för att endast *tillåta* digitala möten faktiskt varit anpassat för det, så som Linda förklarade att det idag inte var. En annan fråga vi ställer oss är om situationen som uppstått också kan ligga i bristen på *en* ansvarande roll för omställningen. Någon som kan fokusera enbart på att utveckla en bra digitaliserad arbetsplats. Birgitta beskriver hur deras it-ansvariga som vanligtvis är väldigt kompetenta, inte är införstådda i kommunallagen. Det har inneburit att för att täcka den obefintliga rollen har nämndsekreterare som *inte* är experter inom it fått hoppa in som ansvariga för tekniken. Det är något som även Jörgen uttryckt sig om: “Någon måste vara ansvarig för tekniken”.

Konsekvenser av variationen i nivåer av digitalt kapital

Olika engagemang

Under intervjuerna kom det fram en del spaningar som vi har kopplat till informanternas olika nivåer av digital kompetens och därav digitala kapital. Nivån av kompetens skiftar, där vissa av informanterna visade på en högre förståelse för det digitala klimatet. Den högre kompetensen ger uttryck när vi ser hur informanterna kan se likheter i digitala motsvarigheter till fysiska “system” och “metoder”. En indikation på högre kompetens är också hur vissa ser på det digitala arbetet i samma nivå som det fysiska. Som att det är lika stressande när det digitala strular på ett möte, precis som ett dåligt planerat fysiskt möte. En situation som orsakas av politikernas olika nivåer av digital kompetens kan vi se från Jörgens förklaring av hur möten kan vara svårstartade när vissa deltagande inte kommer underfund med vart mikrofonen sätts på, om de syns i bild och måste testa handuppräckningen. Det kunde vi även se i vår digitala observation av en regionfullmäktige, där det uppkom flera pauser för att tekniken strulade eller för att någons uppkoppling inte var tillräcklig, vilket fick alla att sitta och vänta på att en person ska få i ordning sin tekniska närvaro. Situationen sätter också färg på vikten av att värdera det digitala kapitalet. Vi kunde också se detta i våra observationer av intervjuerna som vi hade på Zoom, där det tog längre tid för en av informanterna att ens förstå att kameran inte var påslagen.

Den digitala kompetensen kan med Parks (2017) resonemang översättas till individens olika digitala engagemang, vilket Park vidare menar har en avgörande effekt för vilka förutsättningar individen ger sig själv att klättra uppåt och ackumulera det digitala kapitalet. Det finns inbäddade starka åsikter kring digitaliseringen som påverkar hur man ser på värdet av att anstränga sig för det egna digitala engagemanget, som också är en stor anledning till en ökad digital klyfta. De som snabbt kan finna intresse i att lära sig och som har viljan och drivet, har goda förutsättningar att klättra uppåt på “kapitalstegen”. Sedan finns det de som från början antingen bestämt sig för att digitala verktyg inte är för dem, eller som intalat sig att de aldrig kommer att lära sig (a.a., s.2). Den gruppen kommer snabbt att hamna efter när den digitala utvecklingen är ett *moving target* och utfallet blir att de får hoppa över fundamentala steg i inlärningsprocessen, för att ha möjlighet att hinna ikapp de som kommit längre. Processen resulterar delvis i en ökad stress. Det resulterar också i ökad belastning på ledningen som vid

någon punkt kommer behöva gå in och ta tag i problemet. Ju senare detta görs, desto längre är vägen tillbaka. Liknande resonemang argumenterar Ragnedda och Ruiu för i sin modell för att mäta digitalt kapital, där själva *tiden* man spenderar online blir ett av elementen som krävs för att ackumulera digitalt kapital (Ragnedda & Ruiu, 2020, s. 62). En person med ointresse eller som saknar viljan till att lära sig, kommer troligtvis inte lägga mycket tid på det.

En annan effekt av digitaliseringen är att tidigare enkla uppgifter i den fysiska miljön idag känns svårare. Jörgen berättar att han nu upplever det svårare att be om ordet. Nya uttryck som "gammal hand" har formats, när deltagare räckt upp handen och det skapas en förvirring kring vilka som redan tilldelats ordet och vilka som fortfarande har en aktuell hand uppe, eller vilka som råkat trycka på handuppräckningen av misstag. Här kan vi se ytterligare exempel på vad som sker när kompetensen brister på grund av brist på engagemang. Skulle de som upplever svårigheter haft drivet att lära sig, skulle de förmodligen tagit tiden för att lära sig förstå systemet och det digitala rummets inramning. Jörgen förklarar till exempel hur han kommit på att det egentligen räcker med ett "god morgon". Genom att få gensvar från någon annan kan han då läsa av att mikrofonen är påkopplad, vilket visar på att han haft engagemang nog att tänka igenom och analysera processen för att själv lära sig den nya miljön. På samma sätt kan vi se ett engagemang i att ta användningen ett steg längre när Eva berättar hur hon och kollegorna använder interna smeknamn på Zoom i vissa, mer informella, sammanhang. Under våra observationer av intervjuerna kunde vi också se att Eva hade ett helt annat kroppsspråk under intervjun än de andra deltagarna, genom att vara nästintill halvliggandes i sin stol så att vi bara såg hennes ansikte och inte hennes torso. Hon hade, som tidigare nämnt, lagt till en virtuell bakgrund, så att vi inte kunde se på vilken fysisk plats hon befann sig.

Samtliga nya uttryck och gester är indikationer på att de två informanterna har tolkat att det skrivs ett nytt manus när de socialiseras online, som enligt Goffmans (1959) teorier betyder att inramningen blir annorlunda. Här blir det också en fråga om individen, hur mycket ansvar kan läggas på politikerna att själv lära sig hur man uppför sig i det nya manuset? Jörgen beskriver vidare hur det inte längre går att småkommunicera under mötet på samma sätt. Tidigare kunde han skicka små meddelanden på lappar till sekreteraren bredvid, men menar att detta inte går att göra längre. Samtidigt förklarar Eva att meddelandefunktionen på telefonen för henne fungerar lika bra för det ändamålet, vilket återigen visar på nivåerna av kompetens och engagemang. Det visar också på att samma individ kan vara olika engagerad i olika situationer, som att Jörgen kan läsa av att kamera och mikrofon är påslagen men har inte ännu blivit bekväm

med att använda meddelandefunktionen på samma sätt som Eva. Park (2017) menar att det varierade engagemanget är ett stort problem eftersom det i slutändan handlar om att de som inte vill eller inte kan engagera sig på samma nivå som andra får betala ett pris, i form av att hamna längre ner i klyftan och därmed också får det svårare att ta sig upp (a.a., s.4-5). Vad Park menar är enkelt beskrivet att de omedvetet bygger sin väg mot ett utanförskap. Vid samtalen med informanterna och under våra observationer blir denna bild tydligare när de politiker som inte avancerat i samma nivå som andra, hamnar efter. En konsekvens av detta blir avbrott i arbetet som går ut över medarbetarna. En annan konsekvens blir att det lätt byggs en frustration i att inte längre kunna utföra sitt arbete på samma nivå som tidigare. De som alltmer utesluts digitalt upplever vidare ett större utanförskap än någonsin, kanske mycket på grund av att de tidigare inte alls känt ett utanförskap. Samtidigt blir insatserna för att hoppa på “den digitala vagnen” som Park uttrycker det, högre (a.a., s.5).

Informanterna beskriver att en annan orsak till att tidigare enkla uppgifter idag upplevs svårare är att de använder olika system för olika möten. Det tar tid att ställa om mellan programmen, som alla fungerar olika. Återigen kan detta kopplas till Ragnedda och Ruius (2020) indelning av den digitala klyftan, där informanterna som upplever denna problematik snarare gränsar mot nivå två än att vara i närheten av nivå tre. Genom insamlad empiri skulle man därför kunna argumentera för att en majoritet av våra informanter inte uppnått den tredje nivån av den digitala klyftan. Att inte ha uppnått den tredje nivån är däremot inget unikt för våra informanter, utan väldigt vanligt i Sverige. Som tidigare nämnt visar den senaste rapporten från Internetstiftelsen på att var femte svensk behöver hjälp med att ladda ner Bank-id (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020), vilket ytterligare visar på att de inte ens uppnått nivå två av den digitala klyftan. De har tillgång till tekniken men de vet inte hur de ska använda den (motsvara nivå två), ännu mindre hur de ska få ut fördelar av tekniken (motsvarar nivå tre). Ragnedda och Ruius (2020) argumenterar för att det är allt vanligare att forska om och studera kring gapet i nivå ett, men att mindre fokus läggs på att fundera över nivå två eller tre. Detta trots att allt färre är under nivå ett och allt fler under nivå två och tre (a.a., s. 15).

Informanternas yttranden och deras nuvarande digitala nivå kan tolkas som att de snarare ser en problematik i att de måste lära sig fler system, istället för att utforska *varför* det finns olika system och vilka fördelar varje system har för olika typer av användningsområden. Små tekniska uppgifter krävde och kräver utbildning. En konsekvens som flera av våra informanter uppger är att strul vid inloggning och uppkoppling förekommer. Möten stannas upp och

processen upplevs tröttsam. En konsekvens med det digitala arbetet som är svårare att påverka, är när program kraschar. När ansvaret har lagts på individen som fått klara sig själv utan utbildning, har det varit svårt att förstå vad det är som går fel. Informanterna berättar att de ibland kastas ut från ett möte utan att veta varför. Osäkerheten kring varför saker inte fungerar skapar en stress och oro. Delrapporten från Internetstiftelsen om digitalt utanförskap uppger att strul med tekniken ses som ett stort hinder vid internetanvändning och är en bidragande orsak till att de inte använder internet (Andersson, 2020). Problemet som drabbar våra informanter och samtliga medlemmar i regionstyrelsen, är att de inte har valet att avstå från användning av internet de tillfällen det strular eller när de bara inte förstår vad de ska göra. Återigen är det rimligt att ställa sig frågan: vart ligger ansvaret? Om detta menar Park (2017) att vi behöver hjälpa människor att lära sig vara bekväma med att nya system och program ständigt tas fram, så att de inte bygger på högen av tidigare, ännu inte bemästrade program. Våra informanter är digitala immigranter och saknar därför de medfödda egenskaper som gör användandet av digitala verktyg naturligt. Park menar att det inte är realistiskt att utgå från att individen ska lära sig något helt nytt på egen hand. Riktlinjer och program för inläring är en bra lösning på vägen, men för att verkligen inkludera allas olika situationer inför digitaliseringen behövs utbildning och stöttning (a.a., s.3). Parks argumentation om att se på uppbyggandet av digitalt kapital som en investering blir här tydlig, där vi kan se att de ibland ganska stora klyftorna mellan de folkvalda politikerna snarare växer än minskar när det inte investeras tillräckligt i deras upplärning och inläring av det digitala arbetet. Från ett större perspektiv går det att se hur detta i längden kan få konsekvenser som går ut över samhället, om politiker i framtiden inte längre kan utföra ett adekvat arbete. Därför kan det vara klokt att etablera Parks argument, som menar att det kan vara värt att lägga både tid och resurser redan nu även om det kan kännas som en uppoffring, för att längre fram få en bättre avkastning i form av mindre digitala klyftor och ökad digital inkludering (a.a., s.9).

Utifrån Internetstiftelsens senaste rapport går det vidare att se hur internetanvändare under pandemin mer frekvent börjat använda digitala tjänster, men med det har också frågan om digital hjälp fått större uppmärksamhet (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020). I delrapporten visar statistiken på att endast 1 av 10 anger att de inte har något behov alls av att få digital hjälp (Andersson, 2020). Det tyder vidare på att behovet av hjälp är ganska stort, där ålder är den faktor som sticker ut mest. Av de som anger att de behöver digital hjälp är det i första hand ens partner eller barn man vänder sig till. Det påvisar också att en stor del av befolkningen har så pass låg digital kompetens att de måste vända sig till en fysisk källa för att få hjälp, medan de

som uppger att de inte skulle fråga någon om hjälp säger att de snarare vänder sig till “Google” eller “Internet” om så skulle vara fallet. Samtidigt finns ett ökat intresse av att vilja lära sig använda de digitala tjänsterna, vilket kan vara en effekt av att fler kommit till insikt med att digital kompetens blir allt viktigare. Med coronapandemin har digitaliseringen satts på prov och även om ett ökat digitalt liv inte varit lika för alla så har det bevisats att internet löst många problem. Därför går det att tänka att intresset ökat på grund av ett större förtroende för ett mer digitalt samhälle, som i sin tur är argument för att det digitala kapitalet borde ha större legitimitet än vad som tidigare påvisats.

Olika förutsättningar

Informanterna lyfter hur de olika nivåerna av digital kompetens blir en fråga om jämlikhet. Vissa har inte prioriterat att införskaffa digitala verktyg, vilket har resulterat i problematik vid de digitala sammankomsterna och mötena då alla inte har kunnat delta. Lösningen blev fysiska hubbar dit deltagare kunde åka. Det visar tydligt att alla inte har samma förutsättningar att arbeta helt digitalt hemifrån. Det kan handla om sämre förutsättningar på grund av kompetensbrist eller på grund av ekonomiska skäl, vilket oavsett anledning leder till ett mindre digitalt kapital. Enligt Ragneddas och Ruius (2020) modell för att mäta digitalt kapital är tillgången till verktyg (digital equipments) och anslutning (connectivity) två viktiga element för mätningen av digitalt kapital, samt kompetensen (digital competences) en helt egen väsentlig gren (a.a., s. 62). En människas digitala kapital kan därav vara helt beroende av ens ekonomiska kapital, vilket de också visar i sin studie är en stark sammanlänkande koppling (a.a., s. 86). Med den digitala omställningen som skett inom det politiska arbetet menar Eva att det finns “tillräckligt god kompetens” för att utföra arbetet. “Måste vi så löser vi det” säger Karin. Båda uttrycken är något som kan kopplas till en nivå av att man endast lärt sig hantera verktygen, utan att riktigt få ut några förmåner av användandet. De löser “situationen”, men andra tillvägagångssätt är att föredra.

Jörgen använder återkommande uttrycket “tekniska finesser” som ett mätverktyg för att bra teknik motsvarar hög kompetens. Han berättar att det är bättre att sitta på kontoret eftersom där finns bättre kameror, mikrofoner och bättre anläggning. Om vi återkopplar till Ragnedda och Ruius modell för att mäta digitalt kapital, går det att se, att två av de bärande elementen inom en av grenarna för högt digitalt kapital är att kunna ha en bra lokal med bra upplösning (connectivity: quality and space) och bra digitala verktyg (digital equipments). Om man bara

ser på dessa element skulle en slutsats kunna dras, att Jörgens argument med “tekniska finesser” som mätverktyg motsvarar ett argument grundat av högt digitalt kapital. Däremot ligger båda elementen under grenen för *tillgång*, medan under grenen för *kompetens* finns andra viktiga element liksom problemlösning (problem solving) och digitalt skapande (digital content creation). En person med högt digitalt kapital kan därför arbeta med problemlösning och skapa andra lösningar, på det man annars löser med dyra verktyg och utrustade kontor, exempelvis genom att använda virtuella bakgrunder och att arbeta med vinklar istället för flertalet kameror.

Flera informanter har gjort uppskattningen att de äldre deltagarna är de som har svårare att anpassa sig. Den slutsatsen kan vi också dra i vår egen observation där den äldsta informanten visade på en lägre digital kompetens än den yngsta informanten. Den äldsta informanten hade exempelvis problem med att starta upp zoom-mötet och få på kameran samt visade på fler åsikter där det digitala arbetet kändes mer krävande. Den yngre informanten visade istället på en högre kompetens genom att ha kommit så pass långt att det inte längre handlade om att hantera den digitala omställningen på grundnivå utan hade också börjat överväga och se vilka andra fördelar de digitala arbetssättet har att erbjuda. Dessutom uttryckte den yngre informanten att denne redan arbetat hemifrån några dagar i veckan innan pandemins utspel. Därför kan vi konstatera att det finns nyanser av kompetens inom gruppen digitala immigranter.

Det verkar också finnas skillnader i nivåerna av digital kompetens beroende på om de arbetar med politik på heltid eller som fritidsarbetande. De som använder programmen och följer kraven för digitala sammankomster på daglig basis har kommit in i det digitaliserade arbetet på ett annat sätt än fritidspolitiker. “Där är det ju många fritidspolitiker och så... som ju är ett tvärsnitt av befolkningen i övrigt, mer eller mindre digital vana och sådär”, berättar Petra angående regionfullmäktige. Vidare berättar hon att det tidigare inte riktigt funnits några krav på fritidspolitiker att de ska ha rätt verktyg eller uppkoppling, men att det nu har förändrats. En enkel förklaring till varför det är en skillnad på heltidspolitiker och fritidspolitiker kan vara att fritidspolitiker likväl kan vara pensionärer, som tillhör den målgrupp enligt svensk forskning som har minst digital kompetens (Andersson, 2020). Trots att internetanvändandet har ökat inom alla åldersgrupper under pandemin, representerar fortfarande målgruppen pensionärer fortfarande en stor del av det digitala utanförskapet. Studier visar att bara några års skillnad kan ha stora skillnader på användandet av olika digitala tjänster (Andersson, 2019). Ragneddas och Ruius (2020) studier bekräftar också att högre ålder och lågt digitalt kapital har en korrelation, liksom Prenslys (2001) teori om digitala immigranter. Vidare kan det förklaras av

Parks (2017) teorier om de psykologiska barriärerna som uppstår när en redan planerad framtidsbana avbryts. Det är inte konstigt om en pensionär upplever det som svårt att lära om något i arbetet när de redan har gått igenom ett helt arbetsliv. De sätter upp hinder för sig själva när deras tidigare vanor inte längre fungerar, vilket gör att det blir ännu svårare att ta till sig den nya informationen.

En vidare förklaring till varför digitala immigranter upplever det så pass svårt att ställa om och lära sig nytt, kan förklaras genom Bourdieus (1984) teorier om människans inre habitus. Digitala immigranter har sedan uppväxten socialiserats och formats i en värld utan digitalisering, de besitter inga naturliga kapital inom det digitala fältet. För att deras habitus ska kunna dras till de fälten, för att de ska kunna ackumulera digitalt kapital, måste de introduceras in på fältet av någon som redan besitter digitalt kapital. Det kan göras av ansvarig på en arbetsplats, en yngre släkting eller bekantskap eller att man själv bestämmer sig för att gå till en kurs och lära sig. Det vill säga, komma i kontakt med en mer digitalt kunnig som vill ta sig tiden att lära den digitala immigranten och hjälpa till att bygga upp ett digitalt kapital. Slutsatsen vi kan dra är att det inte kommer komma naturligt då den digitala immigrantens habitus inte har någon som helst egen drivkraft att ta sig till fältet, eftersom man inte redan har något kapital inom det.

En mer allvarlig risk med bristen på kompetens inom det politiska arbetet, är när det går ut över sammankomster med votering. Under det senaste fullmäktigemötet beskriver flera av de intervjuade hur vissa deltagare röstade fel, på grund av kompetensbrist. Voteringssystemet i sig liknar det som användes i den fysiska mötessalen. Däremot, när mötet idag sker på distans, har det krävts fler komponenter vilket skapar förvirring för framförallt de med mer ovana. Deltagarna har också svårare att hänga med och hålla fokus under digitala möten. Inför regionfullmäktige mötet, som är det största mötet att hålla, fanns en oro. Flera olika tekniska verktyg behövdes användas och det var flera olika plattformar att arbeta med. I jämförelse med att sitta i den fysiska mötessalen kändes denna omställning mer avancerad. Inför mötet krävdes ett flertal utbildningstillfällen för att gå igenom de olika programmen, uppsättningen av olika digitala verktyg och de krav som ställdes från kommunallagen för att voteringarna skulle godkännas. Trots detta upplever flera av informanterna att den digitala kompetensen det senaste året har tagits för givet. För att kunna maximera användandet av programmets förutsättningar i arbetet menar en del informanter att någon annan form av utbildning krävs, vilket åtminstone några hade behövt men inte fått. Det har förutsatts att politikerna ska lösa sin digitala

arbetssituation själv. Prekariseringen kan här ses i sin form av att allt individualiserats, att ansvaret att lära sig om den nya situationen läggs på individen själv att reda ut problemen (Southwood, 2011). Som nämnt har det erbjudits tillfällen inför större sammankomster att testa och provköra system, men allt är bara i de olika programmens grundnivå. Arbetsgivarna verkar därav anse att medarbetarnas kompetens är för låg. Petra berättar att hon hört om hur en mindre kommun i Sverige bedömde att kompetensen var så pass låg att de inte alls kunde genomföra kommunfullmäktigemötet digitalt och valde därmed att genomföra det fysiskt fast utomhus.

Kommunen som Petra pratade om var Bjuvs kommun som under pandemin inte har lyckats samlas digitalt. Kommunfullmäktige har försökt hålla sammanträden i en idrottshall och i ett nedlagt höns hus för att it-tekniken inte har kommit på plats. De två senaste fullmäktigemöten har sedan ställts in och den 26 april togs mötet ut till parkeringsplatsen utanför kommunhuset med endast 16 av 31 ledamöter. Med detta ställde oppositionen in sin medverkan då de ansåg att läget har gått för långt och att en sådan här situation är ohållbar. Oppositionsrådet Anders Månsson (S) säger i en intervju med SVT: "Nu har det gått för långt. Det här är ren parodi. Vi från oppositionen kräver ett digitalt möte, annars kommer vi inte [...]". Som kommentar på situationen säger Pia Trollehjelm, Ordförande för kommunfullmäktige i Bjuvs kommun "Det är ju inte bra för någon. Det ser inte bra ut utåt." (Hedlund, & Danielsson, 2021). Det finns en skam i att inte ha kommit längre. Situationen förklarar vikten av det digitala kapitalet och likställer det med Bourdieus (1984) tre kapital, det ekonomiska, kulturella och sociala. På samma sätt som det upplevs skamligt att inte ha koll på viktiga historiska händelser eller som att man kan skämmas för att man besitter ett längre ekonomiskt kapital än sin omgivning, så ser vi här att det också tar på samvetet att inte hänga med i den digitala utvecklingen, det vill säga inte besitter ett tillräckligt digitalt kapital. Jörgen berättar också att de inför regionfullmäktige fått hem pappersbuntar med den information som de vanligtvis haft på sina smartpads, eftersom arbetsgivarna inte tror att de klarar av att "multitaska", att hantera flera olika saker samtidigt.

Här blir det intressant att inkludera Riksrevisionens (2016) rapport som uppger att den svenska regeringen anammat en av principerna från den Europeiska kommissionens digitala strategi för hur EU kan skapa en digital inre marknad. Denna princip är att digitalt ska vara förstahandsalternativet för offentliga tjänster. Dessutom har de sedan 2015 haft *digitalt först* som ledord för regeringsarbetet, där digitaliseringen ska leda till innovation och delaktighet samt högre kvaliteten och effektivisering i verksamheten (RiR 2016, s.15). Hur kan de arbeta

digitalt först, om politikerna själva sitter utomhus på parkeringar och får tjocka pappersbuntar hemskickade för att de ska kunna utföra sitt arbete digitalt? Var i det arbetet går det att se innovation? Hur kan ett kommunfullmäktige på en parkeringsplats leda till hög kvalitet? Jörgen upplever också att tonaliteten i instruktionerna känns anpassade för barn. Därför kan det argumenteras för att det inte erbjuds tillräckligt med utbildningstillfällen för att avancera, utan de fastnar på en nivå av digitalt kapital. Det vill säga, de fastnar på den andra nivån med att förstå och ta sig igenom arbetet på en grundläggande nivå, istället för att avancera till den tredje nivån där de kan utnyttja verktygens alla funktioner och få ut alla dess fördelar. “Stora delar av arbetslivet så har de jobbat på det sättet att man har tänkt att ”*ja men det här fixar nog människor*” och där tror jag att arbetsgivare generellt behöver ta ett större ansvar. För att se till att medarbetaren har förutsättningar för att kunna arbeta digitalt på ett bra sätt.”, berättar Petra. Utan rätt förutsättningar, som utbildning, återkommer problemet med en mindre jämlik arbetsplats.

Petra resonerar även kring konsekvenserna av för låg digital kompetens, om ens väldigt likt Ragnedda och Ruius (2020) teorier om hur brist på digitalt kapital hämmar ens deltagande i den digitala arenan: “Det blir svårare att delta i de roliga och spännande programmen, som används för sådant som workshops, då det blir för mycket att hålla i huvudet”. Vissa är alltså fortfarande kvar vid första stadiet av att använda tekniken, medan andra ligger steget före och är på väg in i nya sätt att nyttja digitaliseringens förmåner i arbetet. Kompetensen påverkar således hur aktiva och deltagande politikerna kan vara i det digitala rummet. Det menar Petra är negativt, eftersom det skapar en stress för de som inte kan själva, som inte vet vart de ska vända sig och som dessutom missar en hel del funktioner som en del program erbjuder, då de inte har kompetens nog. Det Petra resonerar kring är just den fina linjen mellan individuellt ansvar i form av det digitala engagemang som Park beskriver, samt ansvaret från ett högre plan att ge varje individ den bästa förutsättningen för att känna drivet i att själva engagera sig. “Att ge alla en chans till utbildning, är att ge alla en chans att arbeta under samma villkor”, menar Petra. Vidare berättar hon att även de som vet vart de ska vända sig saknar en arbetstyp av strategiskt tänk. Att programmen som de använder idag inte är helt anpassade för politiskt arbete och fungerar därför inte för sitt syfte. Bristen på förberedelser till digitaliserat arbete har lett till att man endast kopierat strukturen från det analoga arbetet direkt in på det digitala, vilket hon menar inte är rätt tillvägagångssätt eftersom man då missar många komponenter. Hon saknar process och metodutveckling över tid. Petras resonemang kan bekräftas med Parks beskrivning av inläring över tiden. Vi har tidigare nämnt att digitalt kapital är något som

ackumuleras med tiden och vägen till att bli digitalt engagerad kan vara långdragen. Ny teknik är ofta en påbyggnad på tidigare teknik och det naturliga har blivit att vi ska kunna förstå det senaste med förutsättningen att man redan hade koll på den tidigare tekniken. Problemet blir då att de som hoppar på i mitten av tåget ställs inför utmaningen att lära sig den nya tekniken utan den naturliga grund som andra kanske haft med sig. När ny och gammal teknik blandas blir det därför ännu ett tillägg som gör det svårare för nya användare att ta sig fram. Speciellt om de inte tidigare har ackumulerat sitt digitala kapital (Park s.29). För att få även de mindre kunniga att bli engagerade behövs därför metoder som kan hjälpa dem att hoppa på i en snabbt framåtskridande utveckling av digitala verktyg, program och strukturer.

6. Diskussion

Följande kapitel diskuterar studiens resultat mer genomgående med avsikt att nyansera tidigare resonemang. Kapitlet utforskar nya perspektiv som ger rum för möjligheter till vidare studier.

Hämmande arbetsstrukturer för digitaliserat arbete

Det är intressant hur en stor del av våra informanter berättar att de inte har arbetat digitalt tidigare, innan pandemin. Även hur tillägget i kommunallagen av att tillåta deltagande på distans, snarare verkar varit planerat som en lösning för de orter i norra Sverige som kan ha *fysiska* svårigheter att fysiskt närvara, istället för att vara planerat som digitala möten. Linda berättade dessutom att det politiska arbetet inte är anpassat till att genomföras online. Det är intressant eftersom regeringen har beslutat redan år 2015 att alla framtida offentliga tjänster ska gå under ledorden “digitalt först”, med anledning av att det ska förenkla vardagen för alla medborgare. Visionen är att det ska leda till delaktighet och innovation samt att det ska leda till högre kvalitet och effektivitet i verksamheten. Skrivande studie har genomförts år 2021, sex år efter att detta besluts har tagit. Trots det beskriver våra informanter en situation där de har fått ställa om arbetet hastigt under coronapandemin, till en strategi de inte har anammat förrän nu. Även om alla informanter menade att verktygen funnits tillgängliga sedan innan och att det därför var en lätt omställning att genomföra, går det att ifrågasätta hur hög kvaliteten i arbetet blir om omställningen sker utan några förberedelser. Om verktygen funnits tillgängliga, varför har de inte använt dem förrän de var tvungna?

Det går också att ställa sig frågande till hur mycket av det digitala förberedelsearbetet som varit fokuserat på själva inläringen, att faktiskt ge politikerna rätt förutsättningar att förstå *hur* och de ska gå tillväga och *varför* de ska göra på det ena eller andra sättet. Enligt Parks (2017) resonemang om att ackumulera ett digitalt kapital handlar det inte endast om att ge förutsättningar till digital delaktighet genom att ge dem de digitala verktygen. Det handlar lika mycket om att ge rätt mentala förutsättningar för att få ett effektivt och lyckat resultat. Det går också ifrågasätta hur väl anpassade politiker är att ta beslut om hur tjänster ska gå “digitalt först” så att vardagen för medborgare ska förenklas, om de inte själva går efter ledorden i sitt eget arbete. Hur mycket vet de om det de i sådana fall ska besluta om? Här är det också viktigt att ha i åtanke att det troligtvis är ett flertal politiker som sitter på ett högt digitalt kapital, men som hämmas av att arbetsmodellen för deras arbete är förlegad. Det kan gott och väl vara så att

verktygen har tagits fram av hoppfulla politiker som nu när coronapandemin påtvingade ett digitaliserat arbete äntligen fått ta fram dem och ta dem i bruk. På så vis kan det vara farligt att lägga ansvaret helt på individer och istället ifrågasätta strukturer, som kan vara grunden till varför ett digitaliserat arbete inte utvecklats på sådan lång tid.

Så varför har inte digitaliseringen tagits seriöst? Varför har inte det nya metoderna fått kliva fram och varför är analoga strukturer fortfarande så fastkilade, trots nya beslut som togs för så långt tillbaka som för sex år sedan? I den digitala utvecklingens takt händer otroligt mycket på sex år och just därför kan man ställa sig frågande till vart blockeringen har legat här. Mycket kan ligga i att vårt nutida samhälle är uppbyggt av digitala immigranter, en generation som socialiserats utan det digitala och som anser att det är ansträngande att tala det digitala språket. En generation som tar längre tid på sig att anpassa sig till nya metoder, nya strategier och nya programvaror. Det kan gott och väl vara så att många menar att det politiska arbetet har förändrats otroligt mycket under de senaste sex åren, men ur en digital infödningens perspektiv ses det snarare som en process som inte hängt med i den konstanta digitala utvecklingen. För att generalisera så är nog inte målgruppen digitala immigranter lämpade nog att ta fram en fungerande struktur för det digitala arbetssättet, eftersom de inte har samma kapacitet att se på digitaliseringen på ett övergripande plan, utan verkar ha sett det som ett sidospår i vardagen som man har kunnat undvika tills nu.

Den mentala inställningens kraft

När det kommer till politikernas inställning till hur den digitala omställningen har fungerat är det också intressant att fundera vidare kring det digitala förberedelsearbetet. Vi har nämnt att riksrevisionen haft som ledord *digitalt först* i sex års tid, men samtidigt ser vi utifrån vår studie att deras ledord inte återges i verkligheten. Vissa kommuner kan överhuvudtaget inte hantera ett digitalt tillvägagångssätt. Om vi tittar på informanternas upplevelser var alla eniga om att omställningen har fungerat bra men att det kom som en chock. Erfarenheten från det senaste året är att det fortfarande finns utvecklingsområden om arbetet ska fortsätta vara digitalt. Samtidigt ser vi hur informanterna beskriver att ju längre tid som gått, desto mer kommer de in i den nya situationen. Den informant som beskrev omställningen som smidigast var Linda, som ansvarar för frågorna om digitalisering i regionstyrelsen. Här återkommer resonemanget om att en digital kunnighet, att känna sig bekväm i det digitala klimatet, till stor del handlar om det mentala. Det blir tydligt när Linda, som arbetat med digitaliseringsfrågor, har haft tid att

förbereda sig på vad som komma skall. Även om hon, precis som resterande informanter, inte var beredd på en coronapandemi så hade hon en längre mental förberedelse för det digitala arbetet som kan vara anledningen till att omställningen kändes lättare för henne. För resterande informanter såg situationen annorlunda ut eftersom de från en dag till en annan skulle lära sig helt nya förhållningssätt, en ny struktur och nya verktyg som till en början var för många rätt så okända. De mentala förberedelsernas makt visar sig stark när vi nu ett år senare hör dem berätta hur de blir alltmer bekväma i sitt digitala arbete.

Hur skammen legitimerar det digitala kapitalet

En intressant aspekt i vår studie är att fundera över de informanter som valde att delta i vår studie, eller snarare de som inte valde att göra det. Av totalt femton ledamöter fick vi svar av åtta, tre män och fem kvinnor. Av dessa valde två män att tacka nej, med anledningen att de hade svårt att göra plats i schemat. Frågor som uppstår är varför det nästan bara var kvinnor som var intresserade att delta i studien. Frågan är om kvinnor är mer öppna till att prata om sin arbetssituation, mer villiga att prata om förändringar, är mer digitaliserade - eller är det bara så att det var slumpen som avgjorde könen på deltagarna? Kanske var de andra bara alldeles för upptagna? Denna studie lyfter egentligen inte några frågor om digitalt kapital kopplat till kön. För vidare forskning skulle det därför vara intressant att gå djupare in på om det finns skillnader i hur många kvinnor respektive män som använder den digitala arenan. I den senaste rapporten från Internetstiftelsen visar statistiken på att kvinnor använder sociala medier i större utsträckning än män samt att de är flitigare än männen att använda världens e-tjänster (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020, s.37). Kvinnor har också uttryckt ett större missnöje med sin egen och andras digitala skärmtid samt att männen generellt är mer positiva till skärmtid än kvinnor (a.a., s.18). Därför kan det vara intressant att titta vidare på skillnader i användningsområden samt inställning till att vara digital för att få en bild av deras olika digitala kapital.

Det kan också vara så att de som inte valde att svara på intervju, är ledamöter som känner sig osäkra i den digitala miljön och därav inte alls bekväma med att prata om det. De kanske upplever en liknande situation som politikerna i kommunen Bjuv, som i ett inslag från SVT visade att de fortfarande har fysiska möten fast ute på en parkeringsplats för att kunna hålla sig coronasäkrade. Politiker i inslaget uttryckte att de upplever en skam för hur situationen ser ut och deras digitala misslyckande. Varför vissa ledamöter inte valde att delta i vår studie,

kommer vi inte att få svar på i detta projekt. Däremot är det fortsatt en intressant aspekt att fundera på när det gäller frågan om legitimiteten av att definiera det digitala kapitalet. Om det digitala kapitalet ska stå sig likt andra legitimerade kapital, kommer det också finnas en form av skam när man *inte* uppnår de samhälleliga kraven av nivån på kapital. Exempelvis, det finns en social skam att inte ha tillräckligt ekonomiskt kapital för att vara en del av samhället. Det är i vårt samhälle skamligt att inte ha råd med att betala för sitt eget leverne. Det är också en skam att uppleva ensamhet, liksom ett bristande socialt kapital och att inte ha några vänner. På samma sätt är det också skamligt att uppleva att man inte är bildad nog för att förstå sig på en situation eller sin omgivning, liksom i ett fall med ett för lågt kulturellt kapital. Exempelvis är det en social skam att inte kunna läsa och skriva, eller att inte förstå hur man ska agera på en fin restaurang. Vi menar att det digitala kapitalet är ett fjärde kompletterande kapital, samt att det legitimeras av argumentet att människor känner skam i situationer med bristande digitalt kapital. Det visas eftersom människor som upplever att de inte kan delta på grund av att de inte uppnått tillräckligt hög kompetens inom den digitala arenan, troligtvis kommer vilja undvika dessa situationer till allra högsta grad. Just för att undvika skammen.

Om vi återgår till våra informanter, så visar en sammanställning av våra informanternas svar att de reflekterar mycket över hur andra har svårigheter när det kommer till den digitala omställningen och att hantera digitala verktyg. Vad vi ser mindre av är att de granskar sina egna brister, i och med att de sällan kommenterar sin egen prestation. Tidigare forskning betonar att internetanvändningen har ökat markant det senaste året. Många som tidigare varit icke-/sällananvändare har tagit större kliv in i att skapa sig digital vana, för att ha möjlighet att fortsätta interagera så väl på ett större samhälleligt plan, liksom i arbetet, som på mer personligt plan i att hålla kontakt med familj och vänner. Teorin om det digitala kapitalet beskriver hur samtliga kapital (ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital) allt mer digitaliseras. Det förklarar vidare varför ett digitalt kapital är relevant att prata om i dagens samhälle. Samtidigt har vi upplevt att vikten av att värna om det digitala kapitalet inte alltid tas på samma allvar som att värna om det ekonomiska, kulturella eller sociala kapitalet.

Här ställer vi oss frågande till varför, när det är viktigare än någonsin att välkomna det digitala klimatet. Som vi tidigare argumenterat för kommer hur en individ tillämpar den digitala kompetensen att ha direkt påverkan på dennes livskvalitet. Går vi djupare in och analyserar de komponenter vi fått fram, vad gäller såväl teori, tidigare forskning samt vårt empiriska material kan vi dock se att det finns tendenser som visar på att det digitala kapitalet är av större vikt för

individerna än vad de kanske själva tänker. Återigen ser vi tendenser till skam, som en förklaring till legitimiteten av det digitala kapitalet. Det gör vi genom att återkommande se att våra informanter inte gärna pratar om sin egen prestation när det kommer till att hantera digitala tillvägagångssätt i arbetet. Det kan vara så att de, på samma sätt som politikerna i Bjuvs kommun, undanhåller den egna prestationen på grund av skam. Att de tidigare varit icke-användare som nu tvingats till digitalisering och därav fått tillräckligt digitalt kapital för att uppfatta vad som är ett högt och lågt digitalt kapital. Skammen som upplevs menar vi kan översättas till att förklara det värde som ligger i att besitta ett digitalt kapital som alltmer inpräntas hos även de som tidigare aktivt valt att stå utanför det digitala klimatet.

Korrelationen mellan prekaritet och lågt digitalt kapital

Något som kan diskuteras vidare är om teorin kring de tre rummen som Oldenburg och Brissett (1982) teoretiserade verkligen är korrekt definierade för dagens samtid. Mycket har hänt sedan deras studier och frågan är om det verkligen är helt relevant att dela upp hem, arbete och socialt liv i tre. Senare forskning som utökat tanken om de tre rummen har argumenterat för att det tredje rummet skulle kunna vara internet, som ett tredje rum man kliver in i för att nå det sociala. Även denna tanke blir mindre relevant i ett samhälle där internet blir ett överbryggande medium för samtliga rum. Vilka rum återstår när man både umgås och arbetar online?

En annan intressant aspekt att fundera på är hur tanken om arbetet som separat rum kan tillhöra en förlegad tid. Idag lever kvinnor och män under liknande premisser i Sverige, båda könen har rätt till lika långa arbetsdagar och det oavlönade arbetet på hemmaplan, som i förmodern tid lades på kvinnan som var hemma, faller nu på den tid som blir över. Det vill säga på kvällar och helger. Southwood (2011) argumenterade för att prekariseringens gränslöshet i tiden skapar stress i privatlivet. Vi vill lyfta tanken att en gränslös, obestämd, arbetstid kanske är en rimlig lösning för att kunna få ihop en vardag i dagens samhälle. Där det finns utrymme att tvätta mellan möten och hämta barn från skolan samtidigt som man har en avstämning i bilen. Dessutom, liksom Birgitta berättade, ser vi ett behov av att omvärdera vad som är effektiv arbetstid. Är man effektiv för att man sitter långa arbetsdagar på kontoret, eller arbetar man som effektivast när man kan lägga upp arbetet själv efter de timmar som man är som piggast och mest kreativ? Vi saknar därför mer studier som visar på vad effektivt arbete faktiskt är, inte hur många timmar man har befunnit sig på arbetet. Finns det andra sätt att mäta det på?

Den senaste rapporten om svenskarnas internetvanor visar på ett resultat som argumenterar för att eget ansvar av arbetet är något positivt (Andersson, Bäck & Ernbrandt, 2020). Bland de som hade tidigare erfarenheter av att arbeta hemifrån, det vill säga de som hade ett tillräckligt högt digitalt kapital för att kunna genomföra övergången till distansarbete smidig, var svaren övergripande positiva. De ville fortsätta lägga upp arbetet till stor del hemifrån. Det tåls därför att tänka på, att trots alla de hinder som människor upplever kring att arbeta på distans och iväg från kollegor och inrutade rutiner, finns det en frihet i att kunna lägga upp arbetet fritt efter önskad planering. Problematiken uppstår istället när denna frihet gör att människan utsätts för en prekaritet och att gränslösheten i tiden utnyttjas felaktigt. Felaktigt på ett sådant sätt att de fasta timmar en kontorsdag erbjuder istället sätter människan i en sådan position att man arbetar hela tiden och ofrivilligt på dygnets alla timmar.

Vilka som riskerar att uppleva större prekaritet i arbetet, istället för denna påtalade frihet, är troligtvis de som har ett lägre digitalt kapital. Vår studie pekar på en korrelation mellan prekaritet och lågt digitalt kapital, eftersom ju högre digitalt kapital man har, desto större är möjligheten att man kan omvandla sina offline kapital till online kapital. Med andra ord har man med ett högt digitalt kapital en större förmåga att omvandla tidigare strukturer och rutiner till ett digitalt klimat, samt en bättre förmåga att se och få ut fördelar ur det digitaliserade arbetet. Detta till skillnad mot en person med lågt digitalt kapital, som har svårigheter i att se kopplingar mellan online kapital och offline kapital. Den metaforiska bron som Ragnedda och Ruiu (2020) beskrev, som sammanställer online- och offline kapital saknas helt enkelt, och de ser bara det digitala kapitalet för sig. De lyckas inte bygga en bro och kan därför bara vinka till kapitalen på andra sidan bron när de befinner sig i den digitala arenan, istället för att nyttja dem och ackumulera dem online. Till exempel berättar våra informanter att några av de största problemen i det digitaliserade arbetet är att de arbetar för långa pass och att kommunikationen mellan partier brister när möten blir för formella. Informanten Petra beskrev att många brister uppstått av att de endast försökt överföra det analoga arbetet till ett digitalt. En person med ett högre digitalt kapital kan arbeta med problemlösning på en annan nivå och kan därför omjustera arbetet till att det anpassas mer för ett digitalt arbete. Om politikerna endast kan komma överens med andra partier på ett informellt plan, måste de också umgås i informella miljöer digitalt. I skrivande stund ses partierna endast när de har sina formella möten. Det kanske är så att det behöver skapas digitala rum som tillåter "småkommunikation", som Jörgen beskrev det, samt fikapauser som får motsvara den efterlängttade kön till kaffeautomaten. En person med högt digitalt kapital hade troligtvis också kunnat se att bara för att man *kan* arbeta

alla timmar på dygnet, betyder inte det att man *ska*. Med bron från online till offlinekapital går det att på annat sätt nyttja det kulturella kapitalet, som handlar om ägandet av kunskap och förståelsen för olika miljöer, och därav se kopplingar mellan ett fysiskt arbete och ett digitalt. Ett kulturellt kapital som avläser att en digitaliserad arbetsmodell inte ska motsvara att bränna ut människor. Det borde istället göra motsatsen, eftersom all tid som gått till att resa fram och tillbaka till platser, nu går att arbeta på vilket frigör mer tid till fritid. Däremot, för en person med lågt digitalt kapital upplevs den digitala vardagen som ny och främmande, vilket också blir mer ansträngande. De ser inte de sociala, ekonomiska eller de kulturella möjligheterna, utan upplever istället en röra av ansträngning och längtar tillbaka till en vardag av endast offline kapital där de fysiskt kan gå till de olika rummen. De hamnar i en position av att vara prekariserade i arbetet, eftersom de inte lyckats följa med i den digitala utveckling som krävs för att de fortsatt ska vara relevanta i arbetslivet.

Nyanser av digitala immigranter

I denna studie har vi endast insamlad empiri av digitala immigranter. Vi har därmed inte studerat hur digitala infödingar upplevt en påtvingad digitalisering. Något som kan diskuteras vidare är hur skillnaderna av digital kunskap ser ut inom gruppen digitala infödingar. Om de trots att de vuxit upp med det digitala som modersmål upplever svårigheter som leder till att de har liknande bekymmer som de digitala immigranterna att känna sig delaktiga och inkluderade i det digitala samhället. Vi har däremot uppmärksammat nyanser inom den annars tydliga uppdelningen i teorin om digitala immigranter och digitala infödingar, där digitala immigranter är de som föddes innan den digitala utvecklingen och därför måste anstränga sig mer för att tala det digitala språket. Vårt resultat, som visar att den yngsta digitala immigranten hade betydligt högre digitalt kapital än den äldsta, kan diskuteras öppna en överlappning mellan de två olika kategorierna. Den yngsta immigranten visade nämligen mycket lite ansträngning för det digitala språket, speciellt till skillnad från den äldsta. Det borde kanske finnas ett begrepp för den generation som föddes i de åren mellan de två olika kategorierna, som föddes innan en digital utveckling men som fortfarande var tillräckligt ung för att snabbt lära sig det nya språket. Det skulle kunna liknas vid tonåringar som immigrerar, som fortfarande har enklare att ta till sig ny information, ny kultur och ett nytt språk. Hur dessa nya nyanser ter sig och hur de ska definieras tåls att forska vidare på ifall man ska fortsätta med teorin om människor och det digitala språket.

Bristen på studier i den tredje nivån av digitala klyftan

Ragnedda och Ruiu (2020) argumenterar för att allt färre ligger under nivå ett i den digitala klyftan samt att alltför få fokuserar på att se hur uppdelningen ser ut i nivå två. Frågan vi måste ställa oss är om folk verkligen vet hur de ska använda verktygen de äger. Svensk forskning bekräftar legitimiteten i frågan i och med att det inte är förrän den senaste årsrapporten av Internetstiftelsen som de alls tagit upp frågan om hur internet faktiskt används, när de frågade om hur många som vet hur de ska ladda ner Bank-id (Andersson, 2020). Att äga en smartphone innebär inte per automatik att man vet hur den ska användas och hur alla funktioner fungerar. I rapporten visades det sedan att det endast var 17 procent som satt på den kompetensen, vilket betyder att nästan var femte svensk år 2020 inte ens uppnått nivå två inom den digitala klyftan. Samtidigt har vi inga studier på hur många som uppnår nivå tre. Därför måste vidare en ytterligare fråga ställas: hur många i Sverige är det som faktiskt får ut några förmåner av att använda det digitala och ser det som en möjlighet istället för något ansträngande och krävande? Det är en viktig studie att ta med i framtiden för att öka jämlikheten. Vår samtid fortsätter att utvecklas mot det digitala och fler människor kommer snarare komma längre ifrån utveckling än närmare ifall de inte anstränger sig eller får hjälp.

7. Slutsats och vidare forskning

Denna studie har haft som avsikt att undersöka hur folkvalda politiker i en regionstyrelse anpassat sig till en påtvingad digital arbetsplats. Vi har argumenterat för att en individs nivå av digitalt kapital kan vara avgörande för hur omställningen till digitalt arbete upplevs. Genom Park samt Ragnedda och Ruius teoretisering av det digitala kapitalet har vi kunnat sätta ord på och definiera vad detta ännu ganska outforskade kapital innebär. Med Ragnedda och Ruius redogörelser kunde vi också få fram ett mätverktyg för att uppskatta informanternas digitala kapital och hur det kan ha påverkat inställningen till den digitala omställningen. Bourdieus teori om begreppet kapital har vidare fungerat som grund för att förklara hur olika kapital skapar social ordning i samhället samt att brist på något av kapitalen komplicerar individens möjlighet till delaktighet i samhället. Därmed har vi fått underlag till att redogöra för att det digitala kapitalet borde likställas med det ekonomiska, kulturella och sociala kapitalet. Genom Goffmans teori om framträdandet har vi undersökt vad som upplevts svårt med den digitala omställningen. Detta genom att få förståelse för hur brist på digitalt kapital i sin tur innebär mindre förståelse för de digitala miljöerna som resulterar i att individen påträffar störningar i sitt framträdande. Med noggranna analyser av dessa teorier samt vårt urval av tidigare forskning har vi också fått förståelse för vad som saknas för att komma längre i arbetet, för att få en större bredd på den digitala inkluderingen samt hur man får ett högre digitalt kapital.

Med vår studie har vi kunnat svara på frågan om hur heltidspolitiker i en regionstyrelse ställer sig till en omställning av att arbeta digitalt. De flesta av våra informanter beskriver det digitala arbetssättet som en ny arbetsmetod. Detta trots att de också beskriver hur arbetet i mångt och mycket kopierats över till att genomföras på samma sätt som tidigare, fast i en digital miljö. Politikerna lägger stort fokus på den digitala biten och verkar se det som nytt och ibland lite främmande, trots att arbetet till stor del är likt det arbete de är vana vid. Vi kan från vårt resultat konstatera att våra informanter upptäckt fördelar med att arbeta digitalt, som de ser kan komma att inspirera utvecklingen av arbetet framöver. Samtidigt finns det fortfarande en skepsis till det digitala som gör att de inte kan se hur arbetet skulle fortsätta vara totalt digitaliserat. Omställningen till det digitala arbetet ses fortfarande som en provisorisk lösning som också har ett slut. Politikernas inställning till den digitala omställningen kan förklaras av två påverkande faktorer. De ingår i gruppen digitala immigranter vilket betyder att digitaliseringen är något som introducerats senare i livet. Av den anledningen krävs det ett större arbete med att bli trygg i den digitala miljön. Med en så drastisk och oförutsedd omställning som det med spridningen

av coronaviruset blev, hade de inte tid att mentalt förbereda sig, och från våra observationer och samtal kan vi tolka hur det skapats psykologiska barriärer som skapar hinder för att anamma de nya förhållningssätten. Den andra faktorn som påverkar inställningen är politikernas digitala kapital. De besitter helt enkelt inte tillräckligt högt kapital för att ta till sig den digitala miljön som den nya arbetsplatsen med samma trygghet och säkerhet som de kan i en fysisk miljö.

Frågan om vad det innebär att inte ha ett tillräckligt digitalt kapital för en digitaliserad arbetsplats, kan vi besvara med att det inte krävs särskilt högt digitalt kapital för att genomföra de flesta uppgifter som tidigare utförts fysiskt. Däremot krävs det betydligt högre digitalt kapital för att se ett jämlikt värde i det arbete man gör online respektive fysiskt, samt att kunna genomföra arbetet med samma kvalitet. Våra informanter kan arbeta digitalt, eftersom de kan ha fortsatt kontakt med medarbetare genom digitala verktyg, men kvaliteten brister i att de inte kan slutföra vissa frågor och inte kan komma överens mellan partier. Det är på grund av att de inte kan behärska informella miljöer online. Deras digitala kapital är inte tillräckligt högt för informella rum online, vilket i sin tur leder till att de inte upplever arbetet lika roligt som de har gjort tidigare. Att inte ha tillräckligt högt digitalt kapital för en digitaliserad arbetsplats innebär därför också att individen i arbetet inte kommer trivas lika bra och att engagemanget troligtvis kan komma att brista. Det innebär också att man kommer att ha svårare för att hantera gränslösheten i arbetet som kommer med en digitaliserad arbetsplats, vilket betyder att det lätt kan hända att man arbetar för mycket och på obekväma arbetstider. Det ligger i att det låga kapitalet hindrar individen från att se kopplingarna mellan det digitala kapitlet och de andra tre kapitalen (de ekonomiska-, kulturella- och sociala kapitalen), vilket gör att individen inte lyckas applicera offline-kapital som online-kapital inne på den digitala arenan. Man lyckas inte överföra det kulturella kapital och arbetsregler man tidigare haft i arbetet, till att anpassas i en digital miljö.

Sammanfattningsvis innebär ett lågt digitalt kapital att man har andra förutsättningar i arbetet på en digitaliserad arbetsplats än en person med ett högt digitalt kapital, eftersom personen i fråga inte kommer att kunna kommunicera sina kompetenser efter samma förutsättningar. Det digitala kapitalet är till mycket ett medialt kapital som översätter människans tidigare kapital till det digitala rummet, och ett lågt digitalt kapital förhindrar den processen.

Med denna studie har vi uppmärksammat tre specifika gap i forskningen att ta med för vidare studier. Samtlig nutida forskning fokuserar främst på utanförskapen i det som Ragnedda och

Ruiu (2020) beskriver som de två första nivåerna i den digitala klyftan, det vill säga tillgång till verktyg och tillgången till kunskap om hur man ska använda dem. Det gap vi har uppmärksammat med denna studie är en saknad av forskning om den tredje nivån av den digitala klyftan, forskning som visar på hur många som faktiskt får ut fördelar och förmåner av att använda digitala verktyg. Vidare har vi lagt märke till ett gap för hur effektivt arbete ska definieras, som uppmärksammas nu när arbetet inte längre är platsbestämt. Det diskuteras att digitaliseringen effektiviserar arbetet utan att diskutera hur det påverkar avlöningen av arbetet. När tiden man är på ett kontor inte längre är avgörande för hur mycket eller effektivt man arbetar, finns ett behov av ett nytt mätverktyg för vad som är effektivt arbete. Hur ska det mätas om det inte mäts i tid? Slutligen har vi uppmärksammat nyanser inom gruppen digitala immigranter. Det finns de digitala immigranter som inte räknas in i gruppen digital inföding, men på grund av sin yngre ålder ändå har liknande förutsättningar som en digital inföding. Därför saknar vi forskning som visar på nyanser för de som är födda i gränslandet mellan de båda kategorierna.

8. Käll- och litteraturförteckning

Andersson, J. (2019) *Svenskarna och internet 2019*. Internetstiftelsen. Från: <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2019/10/svenskarna-och-internet-2019-a4.pdf>

Andersson, J., Bäck, J., & Ernbrandt, T. (2020). *Svenskarna och internet 2020*. Internetstiftelsen. Hämtad från: <https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2020/12/internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2020.pdf>

Andersson, J. (2020). "Digitalt utanförskap 2020 Q1" I Andersson, J., Bäck, J., & Ernbrandt, T., *Svenskarna och internet 2020*. Internetstiftelsen. Hämtad (2021-03-20) från: <https://svenskarnaochinternet.se/rapporter/digitalt-utanforskap-2020/>

Bourdieu, P. (1984). *The distinction. A social critique of the judgement of taste*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Creeber, G., & Martin, R. (red) (2009). *Digital cultures: Understanding new media*. Maidenhead: Open University Press.

Ekman, Samanda. (Producent). (2021, 3 februari). *Lokala politikers digitala helvete*. [Podcast]. Hämtad från <https://sverigesradio.se/avsnitt/1648384>

Folkhälsomyndigheten. (2020). *Personer över 70 bör begränsa sociala kontakter tills vidare*. Hämtad (2021-04-14) från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/personer-over-70-bor-begransa-sociala-kontakter-tills-vidare/>

Folkhälsomyndigheten. (2020). *Arbete hemma*. Hämtad (2021-04-14) från: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/skydda-dig-och-andra/arbete-hemma/>

Fägerborg, E. (2011). Intervjuer. I Kaijser, L., & Öhlander, M. (red.), *Etnologiskt fältarbete*. (s. 85-112) Lund: Studentlitteratur AB.

- Goffman, E. (1959). *Jaget och maskerna*. (5 uppl.). Stockholm: Norstedts förlag.
- Hedlund, C., & Danielsson, E-R. (2021, 30 april). *Får inte ordning på it-tekniken - fullmäktige i Bjuv träffas på parkering*. SVT nyheter. Hämtad (2021-05-06) från <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/helsingborg/far-inte-ordning-pa-it-tekniken-fullmaktige-i-bjuv-inbjuds-till-mote-pa-parkering>
- Lindgren, Simon (2017). *Digital Media & Society*. Sage: Los Angeles
- Oldenburg, R. & Brissett, D. (1982). The Third Place. *Qualitative Sociology* 5, 265-284.
- Park, S. (2017). *Digital Capital*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the horizon. Vol 9 No 5*. MCB: University Press
- Pripp, O., & Öhlander, M. (2011). Observationer. I Kaijser, L., & Öhlander, M. (red.), *Etnologiskt fältarbete*. (s.113-145) Lund: Studentlitteratur AB.
- Ragnedda, M., & Ruiu, M. L., (2020) *Digital Capital: A Bourdieusian Perspective on the Digital Divide*. Northumbria University, UK: Emerald Group Publishing. <https://gcp.storytel.com/se/sv/books/digital-capital-a-bourdieusian-perspective-on-the-digital-divide-956401?appRedirect=true>
- Rienecker, L., & Stray Jørgensen, P. (2014). *Att skriva en bra uppsats*. (3 uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Riksrevisionen. (2016). *Den offentliga förvaltningens digitalisering - En enklare öppnare och effektivare förvaltning?* (RiR 2016:14). Stockholm: Riksdagens internttryckeri.
- SFS 2017:725 t.o.m. SFS 2019:835. *Kommunallag*. Stockholm: Finansdepartementet K.
- Sveriges kommuner och regioner. (2020a). *Så styrs regioner*. Hämtad (2021-04-06) från: <https://skr.se/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/kommunaltstjalvstyresastyrskommunenochregionen/sastyrregionerna.1790.html>

Sveriges kommuner och regioner. (2021b) *Förtroendevalda i kommuner och regioner*. Hämtad (2021-04-06) från:

<https://skr.se/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/fortroendevaldaikom-munerochregioner.33004.html>

Sveriges kommuner och regioner. (2021c). *Så styrs kommuner*. Hämtad (2021-04-06) från:

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/kommunaltsjalvstyresastyrskommunenochregionen/sastyrskommunen.735.html>

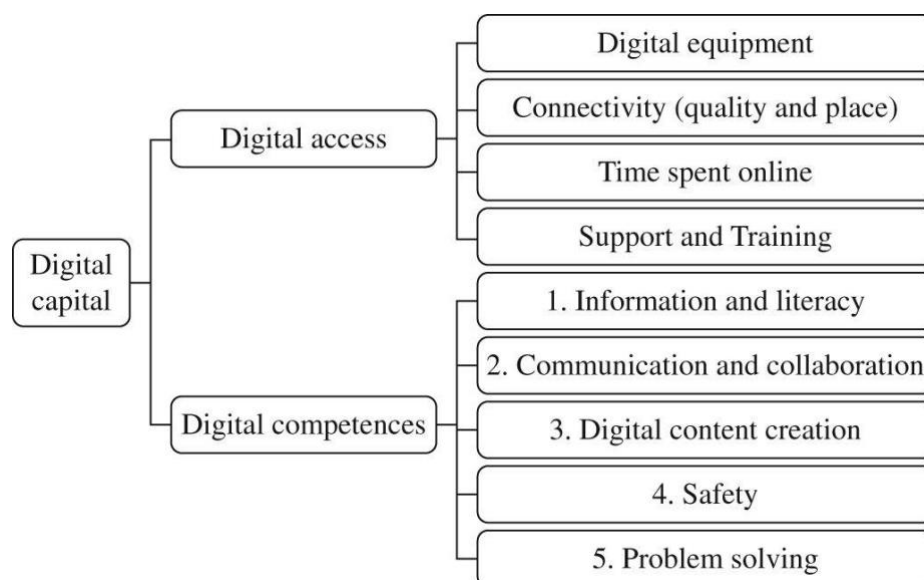
Sveriges kommuner och regioner. (2020d) *Kommunalrätt*. Hämtad (2021-04-06) från:

<https://skr.se/ekonomijuridikstatistik/juridik/kommunalratt.176.html>

Tjora, A. (2013). Observationsstudiets sötma och de ibland lömska fältanteckningarna. I Fangen, K., & Sellerberg, A-M. (red.), *Många möjliga metoder*. (s. 145-170). Lund: Studentlitteratur AB.

9. Appendix

Bilaga 1

(Ragnedda & Ruiu 2020, s. 62.)

Mall för intervjufrågan på mail:

Hej X!

Vi är två studenter på Lunds universitet som läser kandidatkurser i digitala kulturer.

Vi har valt att skriva vårt examensarbete med fokus på digital omställning i arbetslivet, där vi vill jämföra arbetsprocesser före och efter coronapandemin. Specifikt är vi nyfikna på det politiska arbetet med digitala sammanträden och liknande, samt hur det har upplevts för de berörda individerna.

Därför skriver vi nu till dig, som x för regionstyrelsen, och undrar ifall du skulle kunna tänka dig att ställa upp på en anonym intervju?

De frågor vi kommer att ställa kommer att röra arbetets upplägg samt de eventuella fördelar och nackdelar en påtvingad digitalisering har resulterat i. Intervjun kommer ta ca 20 minuter och kommer att genomföras antingen på telefon eller ett digitalt verktyg liksom Zoom, efter er önskan.

Vi hade varit mycket tacksamma om du hade velat hjälpa oss med detta!

Med vänlig hälsning,

Asta Hulting

Signerat,

Josefina Sjöblom

Intervjufrågor för samtliga intervjuer:

Kan du berätta om dig och ditt arbete, vad du jobbar med och hur en vanlig dag ser ut?

Hur ser organisationsstrukturen ut?

Hur sker kontakten mellan dig och din chef/kollegor?

Försök att jämföra, hur såg det ut innan corona respektive hur det ser ut nu.

Hur har din arbetsroll påverkats av digitaliseringen?

Kan du beskriva processen av förändringen när pandemin kom? Har det tillkommit fler roller på er arbetsplats?

När ni får ett utvecklat program, har ni en person som utbildning eller ska ni lära er själva?

Hur har de digitala sammankomsterna gått till?

Har de fungerat bra?

Mer arbete inför sammankomsterna?

Hur ser du på en digitaliserad arbetsplats?

Värdesätter du en digital arbetsplats lika högt som en fysisk?

Tycker du att det är ansträngande/svårt att jobba digitalt?

Varför?

Hur ser du på de andras nivå av digital kunskap?

Anser du att det finns större utrymme till ursäkter i en digital miljö?

Har en digitaliserad arbetsmiljö påverkat ditt privatliv?

Kommer det digitala arbetet fortsätta?

Något du vill tillägga?